

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 1166

22. KOLOVOZA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

9 771451 425001 >

Završena likovna kolonija *Stipan Šabić* na Paliću

**Doprinos *Croarta*
kulturi Subotice**

SADRŽAJ

6

Nakon devet mjeseci blokada
i prosvjeda

Eskalacija sukoba ili razrješenje krize?

9

U posjetu karaševskim Hrvatima,
najstarijoj i najistočnijoj autohtonoj
hrvatskoj skupini (I.)

Dobrota koja potiče na preispitivanje

12

Mr. sc. Jeca Ilić, ekonomist
Borba za urod i zaradu

20

Gornje Podunavlje certificirana
destinacija održivog turizma

Sadržajna i slojevita kulturna baština

34

Beogradska nadbiskupija
**Nakon 96 godina
djelovanja ugašen
samostan lazarista**

40

Završen 18. Etnokamp
Hrvatske čitaonice

U okrilju Subotice – pet dana radosti

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeve 11
24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip
Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Ne-
venka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić,
Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja

RAVNATELJICA:

Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:

Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)

REDAKCIJA:

Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorka dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)

Zvonko Sarić

(novinar)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Suzana Darabašić

(novinarka dopisništva Srijem)

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

LEKTOR:

Zlatko Romić

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:

Mirjana Trkulja

(tajnice@hrvatskarijec.rs)

(distribucija@hrvatskarijec.rs)

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj
i preuzmi
aplikaciju

Između političkih sukoba i nasilja

Scene na ulicama srbijanskih gradova posljednjih večeri podjećaju na pravu bojišnicu. Oklopna vozila, za akciju spremna policija (ona prava i ona druga), pendreci, malo bojnih otrova (na sreću samo suzavca), dimne bombe, sukobi, kaos na ulicama koji svakog trenutka može izmaknuti kontroli. Noću kaos na ulicama, a danju privođenja i discipliniranje uz pomoć raznih inspekcija.

Ono što je počelo kao mirni prosvjedi studenata pretvorilo se u izlazak nezadovoljnih građane na ulice, toliko nezadovoljnih da stradaju stranačke prostorije, da se ulazi u sukob s policijom, da se prosvjeduje ispred sudova i tužiteljstava... Kao naručeno za onu drugu stranu da izvede policiju i oklopna vozila na ulice, i da: i sumnjive likove. Novi Pazar, Bački Petrovac, Vrbas, Kula, Bačka Palanka, Valjevo, Beograd...

Uvođenje izvanrednog stanja ipak nije opcija. Za sada. Ipak bi to bilo previše i znak nemoći da se izađe na kraj s nezadovoljnim narodom koji za sada nema namjeru ustuknuti. Izvanredno stanje uvodi se kada je ugrožen opstanak države i građana. Tijekom izvanrednog stanja mogu biti ograničena Ustavom garantirana prava (sjetite se covida-19 kada je građanima bilo ograničeno ili potpuno zabranjeno kretanje i odgođeni izbori.)

Izvanrednog stanja neće biti, ali kako kaže vlast bit će »formalno-pravne reakcija države kako bi se povratio mir i društveni poredak«. Trenutačno je na snazi primirje ili, kako je rekao predsjednik **Aleksandar Vučić**, period u kome kao »da država ne postoji, da smo poraženi, poslije toga vidjet ćete odlučnost da vratimo, mir, red i poredak u našu zemlju«. Kako, i po koju cijenu? Za »obojenu revoluciju«, za »blokade«, »snage kaosa i destrukcije vođene i financirane iz inozemstva«.

Z. V.

Međunarodni stručni skup u Splitu

Usavršavanje nastavnog kadra

Danas se završava Međunarodni stručni skup za odgojitelje, učitelje i nastavnike pripadnike hrvatske nacionalne manjine i hrvatskog iseljništva koji se održava u Splitu u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje (AZOO).

Skup je započeo 19. kolovoza, a među brojnim predavanjima i temama o kojima se ovih dana govorilo bili su: *Kralj Tomislav i 1100 obljetnica Hrvatskog kraljevstva*; jezično-stvaralačka radionica *Čovječe, pazi da ne ideš malen ispod zvijezda*; Glazbeno-stvaralačka radionica *Što na nebu sja visoko*; *Srednjovjekovna i renesansna umjetnost*; *Hrvatska kulturna baština, tradicija, kultura i glazbeno stvaralaštvo*; Povijesna radionica *Kralj Tomislav u povijesnim vrelima i nastavi povijesti*; *Između otoka i planina: prirodna raznolikost srednje Dalmacije*; *Dioklecijanova palača* i obilazak iste; te sudionici posljednjeg dana obilaze i Trogir.

Na stručnom skupu sudjeluju odgojitelji, učitelji i nastavnici koji rade u nastavi na hrvatskom jeziku u različitim europskim i prekoceanskim državama, a među njima je i 15 sudionika koji rade u nastavi na hrvatskom jeziku u Srbiji.

Na svečanom otvorenju sudionike je u ime organizatora pozdravila ravnateljica AZOO-a mr. sc. **Katarina Milković**, a pri-

sutnima su se obratili i dekan Kemijsko-tehnološkog fakulteta Sveučilišta u Splitu prof. dr. sc. **Matko Erceg** u čijim se prostorijama izvodi radni dio programa. Polaznike su pozdravili i zamjenik gradonačelnika Splita **Ivo Bilić**, pročelnik UO Splitsko-dalmatinske županije **Tomislav Đonlić**, zamjenik državnog tajnika Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske **Dario Magdić**, te državna tajnica Ministarstva znanosti, obrazovanja i mladih **Zrinka Mužinić Bikić**.

Odlazak naših odgojitelja, učitelja i nastavnika potpomogli su Hrvatsko prosvjetno društvo **Bela Gabrić** i Hrvatsko nacionalno vijeće.

Državljanin Hrvatske uhićen u Beogradu vratio se u Hrvatsku

Državljanin Hrvatske **Bruno Horvat**, koji se u petak slučajno zatekao u Beogradu tijekom prosvjeda, protjeran je iz Srbije i morao je platiti kaznu od gotovo 400 eura zbog, kako mu je rečeno, napada na policijski kordon. Za N1 Zagreb rekao je da nije ni bio na prosvjedu, već da su on i trojica prijatelja iz Beograda otišli u restoran na proslavu rođendana, kada ih je u jednoj od sporednih ulica presrela policija. Svi su privedeni, ali za razliku od srbijanskih državljana koji su ubrzo pušteni, Horvat je bio pritvoren cijelu noć, bez mogućnosti da pozove odvjetnika.

»Te noći su me odveli u sobu kako bi mi otključali mobilni telefon. Tražili su mi šifru za telefon. Nisam imao ništa na telefonu vezano za Srbiju, vezano za prosvjede. Imam svoje fotografije s putovanja i ne vidim problem u tome što su to vidjeli jer nemam ništa sporno. A kasnije vidim na tim tabloidima, konkretno *Informeru*, oni ulaze u moj

Instagram i na njemu traže stranicu koja je vezana za blokade i odu na neku objavu i onda slikaju moj telefon s tom objavom. Kako ja nikada nisam pretraživao tu stranicu, lajkao, to se sve vidi na toj slici koju su oni objavili – da ne pratim tu stranicu, da nisam to lajkao. Dakle, pretraživano je, s njihove strane, ne s moje. Moj telefon je u policijskoj postaji, on je bio oduzet i to je procurilo u tabloide«, rekao je Horvat.

Agencija *Hina* podsjeća da je ministar unutranjih poslova **Ivica Dačić** u prošli petak rekao da je na protestima uhapšen hrvatski državljani Bruno Horvat koji je, navodno, napao pripadnike žandarmerije u Beogradu.

Dodao je da su višemjesečni protesti, koji su su dosad bili uglavnom mirni, eskalirali u srijedu navečer u sukobe demonstranata i policije u više gradova Srbije.

H.R.

Predstavljamo vam novu web stranicu *Hrvatske riječi*!

Proveli smo temeljitu digitalnu transformaciju i s ponosom vam predstavljamo moderniziranu, pregledniju i sadržajno bogatiju internet prezentaciju naše novinsko-izdavačke ustanove.

Na novom webu sada možete:

- Čitati **kratke vijesti** iz rubrika: **Društvo, Politika, Kultura**
- Pratiti sadržaj iz **tiskanog tjednika** (Tema, Intervju, Kultura, Sport...)
- Gledati **video emisije** putem novog YouTube kanala **TV studio Matica**
- Pristupiti **fotogaleriji**, pregledavati sadržaj **kronološki** i još mnogo toga!
- Tu su i naši podlistici **Hrcko** i **Kužiš?!**, te bogata **nakladnička djelatnost**.

Pratite nas i putem društvenih mreža – informirajte se, dijelite i budite dio naše zajednice!

Posjetite nas: www.hrvatskarijec.rs

Nova web stranica, isti cilj – **informirati, povezivati i biti tu za vas.**

Hrvatsko MVP upozorava građane: Oprez pri putovanju u Srbiju

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske izdalo je 16. kolovoza 2025. godine upozorenje hrvatskim državljanima koji planiraju putovanje u Srbiju. Građanima se preporučuje odgoda svih putovanja koja nisu nužna te pojačan oprez i praćenje aktualne situacije.

Kako stoji u priopćenju, razlog upozorenja su zabilježeni slučajevi neprimjerenih i neosnovanih postupanja tijela Republike Srbije prema hrvatskim državljanima, kao i česta blokiranja prometnica uslijed građanskih prosvjeda. Ministarstvo napominje da se stanje u prometu ne može

REPUBLIKA HRVATSKA
Ministarstvo vanjskih
i europskih poslova

unaprijed predvidjeti, što može značajno utjecati na kretanje unutar države.

Posebno se savjetuje izbjegavanje mjesta na kojima se okuplja veći broj osoba.

U slučaju izvanrednih situacija ili hitnih slučajeva izvan urednog vremena, hrvatski državljani mogu kontaktirati Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Srbiji putem dežurnog telefona: **00381-63-485-757**.

Eskalacija sukoba ili razrješenje krize?

Ulice više nisu ispunjene povorkama prosvjednika koji mirno šetaju već prizorima uličnih borbi * Vučić najavio veoma odlučnu akciju države * SNS pozvao na mirne šetnje, studenti pozvali na suzdržanost

Devetomjesečni prosvjedi, blokade fakulteta, štrajkovi nastavnika, masovni mirni skupovi širom Srbije posljednjih tjedana prerasli su u ulične sukobe. Ulice više nisu ispunjene povorkama prosvjednika koji mirno šetaju već prizorima uličnih borbi, napadima na prostorije vladajuće političke stranke, napadima na policajce s jedne strane i prizorima brutalne uporabe sile policijaca spram prosvjednika. Suzavci, dimne bombe, baklje, batine i pendreci i razlupani uredi vladajuće Srpske napredne stranke prizori su koji su stizali iz večeri u večer u pojedinim gradovima Srbije. Jedna od karakteristika prosvjeda i sukoba na ulicama u posljednje vrijeme je ne samo pojačano prisustvo policije i primjena sile, ponekada i brutalne, protiv demonstiranja već i sukobljavanje pristalica SNS-a i demonstiranja. Također su učestala i privođenja demonstiranja.

Tim povodom predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** obratio se javnosti 17. kolovoza u palači *Srbija*, kako je rekao, zbog »jezivih događaja u Valjevu, malo manje jezivih u Beogradu i jednako užasnih događaja iz Novog Sada«. Predsjednik je rekao kako je zemlja u velikoj opasnosti, ali ne samo zemlja, već i »sve naše vrijednosti, demokracija i normalan i pristojan život«.

Najavio je da ćemo idućih dana vidjeti nekada iznenađujuće odluke koje će se činiti kao da se država sklonila i povukla, ali nakon toga vidjet ćemo veoma odlučnu akciju države Srbije »koja će iskoristiti sve što je na raspolaganju kako bi se vratio red, mir i poredak«. Rekao je kako to ne znači da će se uvesti izvanredno stanje u zemlji, ali nije niti pojasnio kakve mjere se planiraju.

Vučić: Suprotstaviti ćemo se i pobijediti

»Suprotstaviti ćemo se svim vanjskim pritiscima, svima koji nam prijetu, koji nas upozoravaju što se smije i može, a do sada smo od njih vidjeli kako su upravljali unošenjem kaosa u našu zemlju. I pobijediti ćemo«, rekao je Vučić.

Govoreći o počecima prosvjeda rekao je kako se krenulo s pričom o »tobož velikim idealima, idejama, pravdi i romantičnim i nostalgičnim pričama: naša djeca, naši studenti, naša mladost, naša budućnost«.

»A tko ne bi bio za njih? A tko ne bi bio za zahtjeve da se iznađe pravda, da se pronađu krivci za tešku tragediju. Naravno, bio sam i ja, bio je svatko ovdje od nas, svaki normalan čovjek«, rekao je i dodao da se još uvijek

ne zna točno kako se tragedija dogodila, ali da »pravda mora biti pronađena za tih 16 žrtava«.

Govoreći o proteklom danima prosvjeda i blokada i njihovoj radikalizaciji rekao je kako se radi o »drugoj fazi takozvanog društveno-kontroliranog kaosa«, odnosno »eskalacijskom mehanizmu destabilizacije društva«, pri čemu kaos nije spontan, već ciljno iniciran i upravljan od strane domaćih i stranih aktera.

»U suštini, druga faza društveno kontroliranog kaosa podrazumijeva prelazak iz faze destabilizacije u fazu transformacije, gdje kriza postaje instrument za nametanje novog reda ili nove političke realnosti. Pitanje je dana kada će nekoga ubiti. To je jedino što je preostalo, sve drugo su uradili, ostalo je samo da ubijaju otvoreno na ulici. Što je bilo ono u Valjevu i Novom Sadu – čist terorizam«, naveo je predsjednik Srbije i rekao i kako »se zna tko je nadležan za terorizam u Srbiji«.

Vučić je i pročitao kako se biće kaznenog dijela terorizam zakonski definira u Srbiji.

»Prema članku 391. Kaznenog zakonika Republike Srbije terorizmom se smatra radnja onoga tko u namjeri da ozbiljno zastraši stanovništvo ili prinudi državu da nešto učini ili ne učini, ili da ozbiljno ugrozi osnovne političke, društvene i ekonomske strukture Srbije, izvrši neko od sljedećih djela – napadne život, tijelo ili slobodu druge osobe. To rade svakoga dana po cijeloj Srbiji«, rekao je Vučić, te dodao: »Pitam vas, gospodo tužitelji, a što se pravite da ne poznajete zakon?«.

Odgovarajući na novinarska pitanja, Vučić je rekao kako nije razmatrano uvođenje izvanrednog stanja, dodajući da je to komplicirana procedura.

Vasiljević: Sigurnosna situacija stabilna

Dva dana nakon obraćanja predsjednika održana je sjednica Savjeta za nacionalnu sigurnost kojom je predsjedao predsjednik Srbije, a nakon koje nije bilo izjava za medije. Govoreći za RTS nakon sjednice kojoj je i sam prisustvovao, direktor policije **Dragan Vasiljević** rekao je kako je na sjednici Savjeta ocijenjeno da je sigurnosna situacija u Srbiji stabilna. Saopćio je da je u prethodnih devet mjeseci u Srbiji bilo 23.373 okupljanja koja nisu bila prijavljena, a da je na 12.082 lokacije bio blokiran promet.

»Zamislite da je na svakoj od tih lokaciji bilo samo po deset policajaca. Na više od 12.000 lokacija oni građani

koji ne podržavaju ovaj vid prosvjeda nisu mogli ostvariti svoja prava. Taj broj ljudi nije mali već mnogostruko veći», rekao je Vasiljević.

Poručio je da napadi na policiju »u suštini znače napad na državu« i pojasnio:

»Što bi se dogodilo na svim tim lokacijama da nije bilo policije, da je naišao netko tko ne podržava taj prosvjed? To bi bio potpuni kaos. Očividno je da netko želi taj kaos, ali policija neće to dozvoliti«.

Upitan za navode je li komandir Jedinice za osiguranje određenih osoba i objekata (JZO) **Marko Kričak**, kojeg je studentica **Nikolina Sindelić** optužila za maltretiranje i prijetnju silovanjem, prekoračio ovlaštenja prilikom privođenja pojedinih sudionika prosvjeda, direktor policije je rekao da za sada nema nalaze Sektora za unutar-nju kontrolu MUP-a ili nekog drugog državnog tijela koji može potvrditi te navode.

»Dok se to ne dogodi, svatko neka radi svoj posao, i Kričak i njegova jedinica«, rekao je Vasiljević.

Stojiljković: Ravnoteža nemoći

Nakon svega Srpska napredna stranka objavila je video snimku kojom poziva građane na borbu protiv blokade, a nedugo zatim su krenuli pozivi iz gradskih odbora SNS-a na »mirne šetnje«, koje su, kako su istakli, »legalne i prijavljene«. Predsjednik stranke **Miloš Vučević** je također, gostujući na TV *Pink*, pozvao svoje pristalice i građane, koje je nazvao onima »koji ne žele sukobe i koji žele normalan život«, na »mirna i demokratska okupljanja« širom Srbije, kako se najavljuje u 50 gradova.

»Bit će to mirno, demokratsko okupljanje, bez bilo kakve želje za bilo kakvim sukobima s porukom – dosta nam je blokada, hoćemo normalan život nazad«, rekao je Vučević.

Studenti su pak poručili da očekuju oprobani scenarij s dovoženjem ljudi autobusima i preporučili građanima da u to vrijeme ne izlaze na ulicu, da se ne sukobljavaju i ne sudjeluju u toj, kako su rekli, »predstavi«.

Različita su tumačenja radikalizacije prosvjeda i eskalacije nasilja na ulicama Srbije. Profesor Fakulteta političkih nauka u mirovini **Zoran Stojiljković** ovo stanje naziva ravnotežom nemoći u kojoj obje strane imaju problem napraviti prevagu, a nijedna nema jasnu strategiju, prenio je portal 021.

»Mislim da izvanredno stanje i sam Vučić ne priželjkuje, jer on nema kapaciteta održati ga kada ljudi nisu spremni poštovati ga, a očito nisu. Ono što je poželjni izlaz jeste svakako da dođe do kakvog-takvog dijaloga, relativno fer izbornih uvjeta i izbora u roku od nekoliko mjeseci do kraja ove ili početka sljedeće godine«, ocijenio je Stojiljković.

Prema njegovom mišljenju, od ključne važnosti je da studenti, koji još uvek imaju kredibilitet, mobiliziraju građane nudeći i određeni politički epilog svojih akcija.

»Da vi jasno ljudima kažete što će to oni dobiti kad vi dobijete pobjedu i što ćete uraditi za to razumno vrijeme do nekih normalnih izbora za godinu ili dvije da se ovo više nikada ne ponovi«, rekao je Stojiljković i zaključio kako sve suprotno tomu vodi »sporom truljenju sustava, koje može trajati dugo i donijeti brojne scenarije – od otvorene represije, do novih valova prosvjeda i štrajkova, uz neizvjesnost kao jedinu konstantu«.

J. D.

Povjerenica za zaštitu ravnopravnosti Brankica Janković upozorava:

Vratimo se u okvire Ustava i zakona i uspostavimo dijalog

Povodom učestalog nasilja na ulicama širom Srbije i zabrinjavajućih izvještaja o prekomjernoj uporabi sile policije, posebno prema maloljetnicima, novinarima, ženama, uključujući slučaj u kojem je policijski službenik privedenoj studentici, kako je ona izjavila, prijetio silovanjem, povjerenica za zaštitu ravnopravnosti **Brankica Janković** uputila je 16. kolovoza priopćenje u kojem je najoštrije osudila ovakvo postupanje i istakla kako je posljednji trenutak da se s ovakvim ponašanjem prestane i da se svi vrate u okvire Ustava i zakona, jer će u suprotnom posljedice biti nesagledive.

Sukobi demonstranata i policije

Antirežimski prosvjedi na kojima je bilo sukoba demonstranata i policije održani su 15. kolovoza četvrti dan zaredom u više gradova Srbije. Prosvjedi sa sukobima i incidentima događali su se nakon sukoba pristalica vladajuće Srpske napredne stranke (SNS) i protivnika vlasti 12. kolovoza u Vrbasu i Bačkoj Palanci. U demonstracijama koje su uslijedile u Beogradu, Nišu, Užicu, Valjevu, Čačku, Novom Sadu, Kragujevcu i drugim gradovima pristalice SNS-a ispaljivale su topovske udare, petarde, signalne baklje, vatromete i druga pirotehnička sredstva na sudionike prosvjeda u organizaciji studenata u blokadi.

U Novom Sadu, Beogradu i Valjevu dio demonstranata demolirao je prostorije SNS-a.

Policija se tijekom ovih sukoba postavljala između pristalica SNS-a i sudionika demonstracija, a ministar unutarnjih poslova **Ivica Dačić** saopćio je 16. kolovoza da je tijekom prosvjeda u noći s petka na subotu ozlijeđeno šest policajaca i privedeno 38 osoba, dok je u prethodna četiri dana ozlijeđeno ukupno 127 policijskih službenika.

»Došli su maskirani, noseći štangle, motke, kamenje, štitove. Praćkama su klikerima i kamenjem gađali policijske službenike. Stotinjak kontejnera je zapaljeno«, rekao je Dačić.

Janković: Posljednji je trenutak da se saberemo

Povjerenica je podsjetila kako već duže vrijeme upozorava na opasnost od porasta nasilja i urušavanja povje-

renja u institucije i rekla kako nitko nema pravo dovesti u pitanje sigurnost građana i stabilnost društva i države radi osobnih interesa.

»Sukobi su već na ulicama, povjerenje građana je izgubljeno, ljudi uzimaju pravdu u svoje ruke jer im zaštitu nisu pružili oni koji su obvezni da to učine. Nejednako tretiranje građana, davanje prednosti jednih nad drugima, stvara ogorčenje, bijes, tenzije čije dramatično teške oblike upravo proživljavamo. Glav-

nu ulogu u rješavanju krize i vraćanju stabilnosti imaju pripadnici Ministarstva unutarnjih poslova među kojima ima dosta onih koji profesionalno obavljaju svoj posao, a zatim i sva državna tijela koja se moraju odnositi jednako prema građanima bez obzira na spol, članstvo u političkim i sindikalnim organizacijama, dob, političko ili drugo uvjerenje. Podrazumijeva se da je napad na policiju zabranjen, ali isto tako svaka prijetnja mora biti shvaćena ozbiljno i procesuirana bez odgađanja. Više se nijedna ružna riječ, a kamoli govor mržnje ne smije poslati ni od koga, a posebno ne od javnih dužnosnika koji su najodgovorniji za kreiranje ozračja u društvu i birani su raditi u interesu svih. Ista odgovornost leži i na medijima, osobito pojedinima, kao i javnim dužnosnicima koji targetiraju građane nazivajući ih teroristima, fašistima, ustašama, izdajnicima, blokaderima i drugim neprimjerenim nazivima. Neprihvatljiva je retorika kojom se opravdava ili relativizira nasilje i potiče atmosfera straha, poniženja i nekažnjivosti«, navodi se u priopćenju.

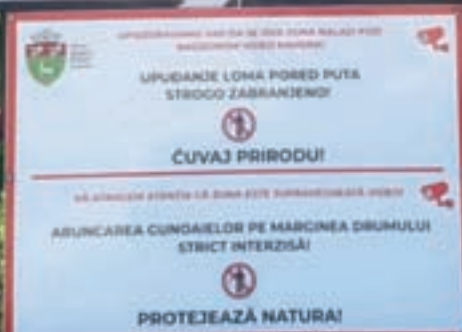
Povjerenica je podsjetila i da se Republika Srbija, prema članku 1. Ustava, zasniva na vladavini prava, socijalnoj pravdi, građanskoj demokraciji, ljudskim i manjinskim pravima i slobodama, kao i europskim vrijednostima. Članak 19. Ustava propisuje da ta načela služe očuvanju ljudskog dostojanstva i jednakosti svakog pojedinca, a članak 3. Zakona o javnom redu i miru jasno utvrđuje da je dužnost policije osigurati jednake uvjete za ostvarivanje prava i sloboda zajamčenih Ustavom.

»Posljednji je trenutak da se saberemo, da prevlada zdrav razum, da se svi vratimo u okvire Ustava i zakona i hitno uspostavimo najširi društveni dijalog«, naglasila je Janković.

H. R.

**BINE AȚI VENIT ÎN CARAȘOVA!
DOBRO DOŠLI U KARAŠEVO!**

U posjetu karaševskim Hrvatima, najstarijoj i najistočnijoj autohtonoj hrvatskoj skupini (I.)

Dobrota koja potiče na preispitivanje

Gostoljubivost, srdačnost i dobrodošlica zajednička osobina male zajednice koja u sedam sela broji tek nešto više od 5.000 stanovnika. Pa ipak, i nakon 700 godina, otkako su se doselili u ovaj kraj, hrvatskim se i danas govori u kući, na ulici i u ustanovama. Bez obzira na razmjerno veliku blizinu i mali broj stanovnika, razlike ipak postoje, uglavnom one komunalne

Možete li zamisliti da vam nakon jednog telefonskog razgovora posve nepoznata osoba (i ona vama i vi njoj) rezervira i unaprijed plati hotel, a da vas dva dana nakon toga u razgovoru s mještanima jednog sela starija žena pozove da spavate kod njih riječima da je šteta plaćati skupe hotele? Možete li također sebe zamisliti u situaciji da specijalno zbog vas u župnom domu svećenik i predsjednik mjesnog kulturno-umjetničkog društva organiziraju večeru kao da je riječ o posjetu nekog visokog dužnosnika ili pak da vas vlasnik seoskog dućana pozove na prasetinu koju će peći u povodu blagdana? Da, to je najjači u mnoštvu jakih dojmova nakon boravka u karaševskom kraju, jer tolika dobrota i srdačnost, koja graniči s onom najiskrenijom – dječjom

– u čovjeku, napose onom iz »urbanih sredina«, izaziva ne samo određenu nelagodu i samopropitivanje »jesam li i čime sam to zaslužio« nego potiče i na vlastito preispitivanje o dosadašnjem načinu života. Sve to u četiri dana posjeta karaševskim Hrvatima u Rumunjskoj doživio je potpisnik ovih redova, i to ponajprije zahvaljujući **Petru Hačeganu**, koji nam je poslužio kao osoba koja će nas upoznati s krajem u kom živi i povezati nas s relevantnim osobama.

Dobro, Petar je takva osoba i na njih se može naići posvuda u svijetu, ali kada te na isti način primi i svaka sljedeća osoba u jednom kraju, onda se već lako pada u zamku generaliziranja da su tamo ljudi jednostavno »takvi«. A »takvi su«. Bar oni s kojima smo mi razgovarali.

Ivan Hačegan

Turizam u perspektivi

To je već prve večeri svojim primjerom potvrdio i načelnik Općine Karaševo **Ivan Hačegan**, koji nas je u razmjerno kasnim satima primio na razgovor kako bi nam u kratkim crtama predstavio administrativno područje koje je u njegovom djelokrugu rada. Kako kaže, Općini Karaševo pripadaju sela Jabalče (Iabalcea) i Nermiđ (Ner-med) i u njoj sve skupa, prema posljednjem popisu, živi 2.529 osoba (preko 1.800 u Karaševu, preko 400 u Nermiđu i u Jabalču oko 220) i velika većina od njih su Hrvati (oko 95%), što se, uostalom, može čuti na svakom koraku. Za lakše razumijevanje rečenog najbolje se poslužiti usporedbom: hrvatski se u karaševskom kraju govori isto onoliko koliko je to slučaj s mađarskim u Martonošu, na Hajdukovu ili Čantaviru, primjerice. To, uostalom, potvrđuje i naš prvi sugovornik:

»Mi u Karaševu imamo dvojezičnu rumunjsko-hrvatsku osnovnu i srednju školu, ali se doma i danas u najvećoj mjeri govori karaševsko-hrvatski. Što se nastavka školovanja tiče, mladi imaju mogućnost odlaska u Hrvatsku što dio njih i koriste«.

Hačegan s tim u vezi dodaje da u osam razreda osnovne škole ima oko 100, a u srednjoj oko 40 učenika koji

nastavu pohađaju (i) na hrvatskom jeziku. Osim škole, od hrvatskih institucija u mjestu se nalazi i Kulturno-umjetničko društvo *Karaševska zora* koja djeluje u okviru udruge *Zajedništvo Hrvata*. Ali, ispod ovih podataka koji se vide ili naziru čim se u mjesto uđe, Općina Karaševo, kao i sve u svijetu, ima i svoje probleme. Naš sugovornik ističe da je depopulacija na prvom mjestu, jer je veliki broj Karaševaca ili već otišao ili se sprema otići iz zavičaja u potrazi za boljim životom. Riječ je o odlasku mladih ljudi, pa i cijelih obitelji, u Austriju ili Njemačku, što dovodi do toga da u selima ostaje starija populacija i da je broj (polu)praznih kuća sve veći.

Budući da se Karaševo nalazi u brdovitom području, Hačegan je zadovoljan cestovnom infrastrukturom koja vodi i do 13 kilometara udaljenog sjedišta županije Caraș-Severin Ričice (Reșița) i do 18 kilometara udaljene Anine, ali i prema Lupaku (Lupac) i svim drugim selima u kojima žive karaševski Hrvati. Također, kaže da Karaševo ima i vodovod i kanalizaciju i razmjerno dobro uređeno središte mjesta, a i tržišni centar omogućio im je da za najneophodnije stvari ne moraju svaki čas u Ričicu. I ono na čemu mnoge zemlje Europske unije, čija je i Rumunjska članica, već odavno grade svoju gospodarsku budućnost javlja se kao ideja i u Karaševu.

»Vidite i sami gdje živimo i mislim da s pravom mogu reći da imamo veliki potencijal za razvoj turizma. Ovo su za sada samo planovi, ali naša je prednost što možemo aplicirati kod europskih fondova, a svakako tu računamo i na našu domicilnu domovinu kao i na Hrvatsku«, kaže Ivan Hačegan.

Kada je riječ o proračunu kojim Općina Karaševo raspolaže, sugovornik kaže da su ove godine u proračun, koji se puni i iz države i iz županije, dobili oko 400.000 eura, što – kako navodi – da nije projekata ne bi pokrivalo ni osnovne potrebe oko 2.500 stanovnika u tri sela.

Vodovod u snovima

Jednako gostoprimljiv prema nama bio je i načelnik Općine Lupak **Marjan Lauš**, koji je zbog razgovora za

Vodnik

Marjan Lauš

Hrvatsku riječ, slobodno to možemo reći, uzeo slobodan dan, jer nas je usput vodio i po selima koja ovoj općini pripadaju. Predstavljajući Općinu na čijem je čelu, Lauš kaže da je sastavljena od četiri sela: Lupak, Klokotić (Clocotici), Ravnik (Rafnic) i Vodnik (Vodnic) i u njoj sve skupa živi oko 2.600 stanovnika, od kojih su većina, baš kao i u Općini Karaševu, Hrvati.

I u ovoj općini, kao i u Karaševu, stanovništvo međusobno govori isključivo hrvatski, a kao specifičnost naš sugovornik kaže da su i mnoge Rumunjke ili Rumunji koje su se udale ili oženili u ovaj kraj naučili hrvatski. Opet usporedbe radi: mnogi stanovnici Sente, Kanjiže ili Horgoša, iako nisu Mađari, govore mađarski, a nešto bliže Subotici takav je slučaj i u Tavankutu, gdje bunjevačkim govorom, s karakterističnim akcentom, govore i oni koji podrijetlom nisu bunjevački Hrvati. Kada je riječ o hrvatskim institucijama, Marjan Lauš kaže da u Klokotiću više od 50 godina djeluje istoimeno kulturno-umjetničko društvo, kao i amaterski nogometni klubovi u Ravniku i Vodniku.

»Kada je riječ o obrazovanju, vrtiće i osnovne škole imamo u Lupaku, Klokotiću i Ravniku i u njih ide oko 60 djece, ali je problem u tome što je djece sve manje, a nije rijedak slučaj i da roditelji svoju djecu upisuju u školu u grad, u Ričicu, koja nam je na nekih desetak kilometara. Mislim da nije potrebno objašnjavati što to kasnije znači«, kaže Lauš.

Za razliku od Karaševa, koji svoju budućnost vidi u razvoju turizma, načelnik Općine Lupak kaže kako oni imaju mnogo konkretnijih problema koji, posebno u sušnim razdobljima, muče podjednako sve stanovnike.

»Mi, nažalost, nemamo ni vodovod ni kanalizaciju nego kopane bunare i septičke jame. Ljudi se dovijaju na razne načine kako doći do vode kada je ljetno kao što je ovo i gotovo sva moja komunikacija ovih dana vezana je za problem vode. Ljudi me svakodnevno zovu i pitaju kada će se već nešto konkretnije započeti, ali mi smo tu najmanje u mogućnosti nešto uraditi. Godišnji proračun od oko 1.200.000 eura za sva četiri sela ni približno nije

dovoljan za bilo kakvu investiciju, pa bez pomoći županije, države ili europskih fondova mi ne možemo ništa«, kaže Lauš.

Kada je riječ o povezanosti s Hrvatskom, sugovornik kaže da je Općina Lupak uspostavila suradnju s Općinom Rešetari, ali i da se ona odvija uglavnom kada je riječ o području kulture.

Iako se u posjećenom kraju na svakom koraku čuje govor karaševskih Hrvata, obojica sugovornika, ali i mještani s kojima smo razgovarali, ističu kako raste broj obitelji u kojima se, posebno s djecom, u kući govori rumunjski. To će, kažu, kao posljedicu imati da kada odrastu neće znati svoj materinski jezik, a dodatni faktor koji na to utječe, navode, je i sveopće korištenje društvenih mreža koje se najvećim dijelom odvija, naravno, na rumunjskom jeziku. U prilog tome i jedan usputan prizor: u Klokotiću smo

prisustvovali razgovoru mladih supružnika na hrvatskom, ali kada se u njega uključila i malena kći, odmah je nastavljen na rumunjskom.

I još jedna zanimljivost u vezi s jezikom: od sedam sela u kojima žive karaševski Hrvati jedino mjesto gdje hrvatski nije dominantan je Jabalče. Stanovnici toga mjesta, iako se najvećim dijelom izjašnjavaju kao Hrvati, govore rumunjski, a hrvatski eventualno razumiju. Kako smo neslužbeno doznali, razlog tomu je što je Jabalče nastalo daleko kasnije (nekih pola vijeka) od ostalih šest hrvatskih sela i što je rumunjski utjecaj u njemu od početka bio daleko jači u odnosu na sve ostale.

(nastavak u sljedećem broju)
Zlatko Romić

Mr. sc. Jeca Ilić, ekonomist

Borba za urod i zaradu

Poslije loše godine, što se tiče vremenskih uvjeta, ova je nešto malo povoljnija, ali osjećaj je da je ove godine situacija lošija. Ono što je dobro je to što su poljoprivrednici, strahujući od suše, povećali površine pod ozimom pšenicom i ječmom, uljanom repicom i suncokretom. To će omogućiti da poljoprivrednici koliko-toliko uspješno privedu kraju ovu proizvodnu godinu

Intervju vodila: Zlata Vasiljević

Žetva suncokreta je u tijeku, za oko tjedan dana počet će žetva kukuruza i soje, u rujnu će biti izvađeni i prvi hektari šećerne repe. Ono što proizvođači mogu uraditi je kvalitetna sjetva i zaštita. Sve drugo ne ovisi o njima. Prinos diktiraju vremenski uvjeti, a cijene tržište. U razgovoru za *Hrvatsku riječ* ekonomist mr. sc. **Jeca Ilić**, direktor somborske kompanije *Meteor Commerce*, koja se bavi vlastitom proizvodnjom i otkupom, analizira tržište ratarskih proizvoda.

► **Počela je žetva suncokreta. Procjene su da će to uz strna žita biti jedina ratarska kultura čijom proizvodnjom će poljoprivrednici koliko-toliko biti zadovoljni. Prva trgovina novim rodom na Produktnoj burzi obavljena je po cijeni od 50,50 dinara po kilogramu bez PDV-a. Ipak je došlo do neznatnog rasta cijene?**

S obzirom na to da je ovo početak, kao i u svakoj žetvi krenulo je s viših terena gdje je bilo manje kiše, i gdje je problem i s prinosima, prvi prinosi su oko 1,2 tone po jutru. Očekujemo da će se taj prosjek povećati na skoro dvije tone. Trenutačne cijene su, rekao bih, rezultat špekulativnih poslova. Znači, nema konstantne tražnje, to je za trenutačnu operativnu robu, a te je robe trenutačno malo. Rekao bih, više je pokušaj velikih proizvođača i onih koji očekuju velike količine suncokreta da potaknu uljare da izađu s višim cijenama. Za sada s tim cijenama nema izvoznih aranžmana i meni to više liči na pojedinačne poslove i kada bih ja sad nekome rekao da mi ugovor posao za 2.000 do 3.000 tona takva trgovine se ne bi mogla ugovoriti.

► **Proizvođači nemaju uvjeta za čuvanje suncokreta, znači predaju ga odmah poslije žetve. Koja je akontna cijena?**

Ona je na terenu različita i kreće se, za proizvođače, 42-43 dinara s PDV nadoknadom. Mi smo izašli s cijenom od 45 dinara. Može se ponuditi i dinar-dva-tri više. To je više psihološki da se proizvođači pripreme da bi ta cijena mogla biti 50 ili preko 50 dinara. Naravno, ne očekujemo 70 dinara, a hoće li se približiti cijeni od 60 dinara,

s PDV-om, to je veliki znak pitanja. Sve ovisi kako će se situacija dalje odvijati na našem tržištu. Ne možemo baš preslikati što se događa u okruženju. U Mađarskoj je trenutačna cijena suncokreta 450 eura, ali je tamo cijena ulja u trgovinama 1,9 eura, a kod nas oko 1,5 eura. Onog momenta kada je proizvođač prihvatio tu akontnu cijenu on je prodao suncokret, mi ga isplaćujemo i raspoložemo tim suncokretom. Čekamo kraj žetve kada uljare izlaze s konačnim cijenama i tako se formira konačna cijena i proizvođačima isplaćuje razlika. Suncokret nije kultura koja ide na skladištenje i čuvanje tako da proizvođači nemaju nikakvih dodatnih troškova. Tržište suncokreta je aktivno i postoji samo tijekom žetve. Nakon žetve uljare i izvoznici već su otkupili suncokret i prestaje njihov interes za njime. Ne bi bilo ni logično da mi kao skladištari čuvamo suncokret, jer je njegovo čuvanje jako skupo. Standardna vlaga suncokreta je 9 posto, da bi se čuvao mora se sušiti na sadržaj vlage ispod 7 posto. On je vrlo zapaljiv i prilikom sušenja moramo biti vrlo oprezni. Pri skladištenju on dalje kalira, tako da su veliki troškovi čuvanja, izuzev uljara kojima se to isplati.

► **Koliko domaći prerađivači mogu prerađivati?**

Površine pod suncokretom jesu povećane, oko 8 do 10 posto više je suncokreta nego lani. Međutim, i rod će biti slabiji u odnosu na prošlu godinu. Ukupna proizvodnja suncokreta bit će oko 800.000 tona i domaće uljare mogu otkupiti i prerađiti preko 80 posto te proizvodnje. Na tržištu Srbije imamo nekoliko velikih uljara. To su uljare u Somboru, Šidu i Zrenjaninu i još nekoliko manjih. Nešto suncokreta otkupljuju i tvornice stočne hrane koje sirovo ulje prodaju uljarama, mada mogu i izvoziti, a za svoju proizvodnju ostavljaju suncokretovu sačmu. Svi domaći otkupljivači plaćaju suncokret toliko koliko je dovoljno da suncokret ne bi otišao u izvoz. Ako bi ovdje bila toliko niža cijena da bi nekome bilo isplativo prodati suncokret u Mađarsku, Bugarsku ili Tursku, uljare bi potencijalno ostale bez sirovine za prerađu. I one uglavnom daju takve cijene koje pariraju cijenama na svjetskom tržištu. I pored toga, svake godine se neke količine suncokreta

izvezu, ali to je tek 10 do 15 posto ukupne proizvodnje. Suncokret nije naša izvozna kultura, ali zato ulje jeste. Iako je nažalost to najčešće sirovo, a ne rafinirano ulje. Nelogično je, ali uljare najmanje profitiraju na litarskim pakiranjima; veća zarada je trgovanje uljem u cisternama i trgovanje suncokretovom sačmom.

► **Sada govorimo o cijeni koja u najboljim procjenama možda može dostići 60 dinara. Prije nekoliko godina ta cijena je bila iznad 70 dinara. S očekivanom cijenom i prinosima gdje je tu ekonomska računica poljoprivrednika?**

Bila je 72 dinara, ali ne smijemo zaboraviti da je poticaj države tada bio sedam dinara i to je diglo cijenu. Ima računicu za proizvođače koji će se približiti prinosu od 1,7 tona i više. Sve drugo je slabo i teško se može nadoknaditi s cijenom. Prošla godina završena je s cijenom od 47 ili 48 dinara, očekivanja su da ove godine cijena bude 15 do 20 posto veća. Akontne cijene uljara trenutačno su 40 dinara bez PDV-a, koji iznosi osam posto.

► **Prošla godina bila je katastrofalna za proizvođače soje, bilo je parcela na kojima je prinos bio tek nekoliko stotina kilograma. Nažalost, ponovit će se to i ove godine. Što se može očekivati kada kombajni uđu u njive?**

Na domaćem tržištu problem je monopol prerađivača soje. Dva velika prerađivača otkupe oko 90 posto proizvodnje. Oni tijekom cijele godine rade i na uvozu soje. Gledaju gdje je soja jeftinija i tamo je kupuju. Mislim da je to dovelo i do značajnog pada površina pod sojom, naročito u ovoj godini. Prošle godine površine su bile rekordne, ali su rekordno niski bili i prinosi. Očekivalo se da će nakon otkupne cijene, koja bila od 470 pa i do 490 eura

to toni, u samom otkupu cijena rasti barem za troškove čuvanja. Nažalost, ona je i dalje padala i danas je to 415 do 420 eura, što je cijena koja se nudi i za novi urod. Površine pod sojom su znatno smanjene, čak prepolovljene ove godine u odnosu na prethodnu. Ne očekuje se da će rod biti bolji nego prošle godine i mislim da će zbog toga biti nastavljen trend smanjenja površina pod sojom. Tijekom cijele godine soja se uvozila uglavnom iz Hrvatske i Rumunjske, napravljeni su i novi aranžmani za uvoz. Tržišni odnosi su tako narušeni, jer na naše tržište dolazi soja iz zemalja koje imaju drugačiju politiku poticaja, koje naši proizvođači nemaju. Rekao bih da onda to nije otvoreno tržište već nelojalna konkurencija za domaće proizvođače. Sad, hoće li se netko zapitati ima li smisla stalno uvoziti velike količine, ili će se, da bi domaća soja bila cjenovno konkurentna, uvesti neki poticaji za domaće proizvođače vidjet ćemo. Domaća soja je vrhunske kvalitete i u 99,9 posto slučajeva nije GMO.

► **Još da se malo zadržimo na proizvodnji ove dvije uljarice. Površine pod suncokretom u Srbiji bilježe posljednjih godina blag porast – s oko 220.000 na 250.000 hektara. A znamo da je barem na području zapadne Bačke suncokret godinama gubio utrku sa sojom. Kako će nekoliko uzastopno loših godina i činjenica da je soja uljarica koja traži puno vlage utjecati na sjetvu? Hoće li soje biti manje?**

Zbog cjenovne politike i loših prinosa proizvodnja soje bit će u padu. Naše kooperante mi zato savjetujemo da budu oprezni u proizvodnji, da se za soju odlučuju baš kada su sigurni u isplativost. Znači to moraju biti tereni uz Dunav i njive pod zalivnim sistemima.

► Posljednjih desetak godina vojvođanska polja ponovno su se počela žutjeti u vrijeme cvjetanja uljane repice. Iz godine u godinu rastu sjetvene površine i jesenas je bilo zasijano 40.000 hektara. U regiji zapadne Bačke sije se na gornjim terenima, na zemljištima lošije kvalitete, ali sve se više može čuti da su za sjetvu uljane repice proizvođači i te kako zainteresirani i uljana repica trebala bi biti zamjena za soju i kukuruz. Je li to ekonomski dobro razmišljanje poljoprivrednika?

Poljoprivrednici polako uvode uljanu repicu u svoju proizvodnju. Ove godine prinosi su bili dobri i u jednom momentu cijena je bila dobra, za proizvođače s PDV nadoknadom 57 do 58 dinara po kilogramu, i oni koji su repicu prodali u tom cjenovnom piku jako su zadovoljni. Na području zapadne Bačke površine pod uljanom repicom su i dalje simbolične, ali pred ovogodišnju sjetvu vidimo povećan interes poljoprivrednika i mislim da će ove jeseni biti posijano više nego dvostruko više uljane repice. Uz pšenicu i ječam, ratarima uljana repica postaje sve interesanija. Najave da bi rujan mogao biti kišovit pogoduje sjetvi i nicanju uljane repice. Ako to bude tako, mislim da će površine pod uljanom repicom biti rekordne. Iako u sjetvenoj strukturu nije poželjno da veliki postotak zauzimaju ozime kulture. Mislim da će se sjetvena struktura mijenjati i da će umjesto 40 posto požnjevenih površina nakon žetve pšenice, ječma, uljane repice i suncokreta to biti 50, pa možda i više. To znači da će kukuruz, soja i šećerna repa ostati na ispod 50 posto.

► Najznačajnija ratarska kultura ipak i dalje ostaje kukuruz, pa će i razmjere štete u toj proizvodnji biti i najveće. Trenutačno je na Produktnoj burzi cijena

kukuruza 26,52 dinara. Što se može očekivati u žetvi i berbi?

Ne možemo u ovom momentu dati procjenu prinosa, ali očekujemo da će žetva kukuruza početi za pet do sedam dana. Ti prvi prinosi bit će tonu ili dvije tone po jutru, što je jako malo. Mislim da će cijena u žetvi biti oko 25 dinara. Otkupljivači će se praktički boriti za to malo kukuruza. Poslije, ovisno o ukupnom urodu, može doći i do pada cijene. Na svjetskom tržištu cijena kukuruza nije ni približna cijeni o kojoj mi sada ovdje pričamo što može dovesti i do pada cijena kod nas. Posljedica je to loših procjena o maloj proizvodnji kukuruza. Kod nas se i prošle godine očekivao prilično loš urod, ali je onda konačno to bilo nešto manje od višegodišnjih prosjeka. Površine koje su pod zalivnim sistemima i prošle i ove godine dat će odličan urod i to će popraviti ukupnu proizvodnju. Tako da ne očekujem daljnji rast niti veći pad cijene kukuruza. Manji proizvođači, mislim tu na one s desetak hektara, neće moći čuvati kukuruz i čekati nešto bolju cijenu. Veći proizvođači trudit će se čuvati urod, ali može se dogoditi da u žetvi cijena bude prihvatljiva za velike proizvođače koji bi išli u prodaju, ali i ta prodaja bit će limitirana potražnjom domaćih tvornica stočne hrane. Jer, ponovit ću: ova cijena nije konkurenta za izvoz. Na svjetskom tržištu očekuje se pa skoro rekordna proizvodnja kukuruza. To što smo mi u problemu ne znači da će nam ino kupci plaćati veću cijenu kukuruza.

► Ovo je četvrta godina zaredom kako veći dio uroda strada zbog suše. Kako biste Vi ocijenili ovu proizvodnu godinu?

Poslije loše godine, što se tiče vremenskih uvjeta, ova je nešto malo povoljnija, ali osjećaj je da je ove godine

situacija lošija. Ono što je dobro je to što su poljoprivrednici, strahujući od suše, povećali površine pod ozimom pšenicom i ječmom, uljanom repicom i suncokretom. To će omogućiti da poljoprivrednici koliko-toliko uspješno privedu kraju ovu proizvodnju godinu. U prednosti će biti poljoprivrednici koji imaju vlastitu zemlju ili plaćaju realnu cijenu zakupa zemlje. Većih problema imat će oni koji plaćaju visoke zakupe i oni koji su u sjetvi štedjeli na repromaterijalu. Zalivni sustavi, gnojidba i kvalitetna kemijska zaštita, bez obzira na troškove, može povećati proizvodnju. Ono na što se ne može utjecati je krajnja cijena. Ova godina bit će ipak nešto povoljnija za proizvođače, ali ono što nije dobro jest da je ona došla poslije dvije ili tri loše godine.

Pšenica u žetvi isplaćena je maksimalno 21 dinara i onda je došlo do pada. Poslije žetve pšenicom se uglavnom trguje na domaćem tržištu jer je izvozna cijena niža od domaće. Ovu cijenu pšenice, s obzirom na količine kojima raspolažemo, održava potencijalna tražnja pšenice za proizvodnju stočne hrane. Neke promjene cijene do kraja godine ne možemo očekivati. U žetvi je prodano oko 40 posto uroda, onda je cijena stagnirala i blago pala za jedan do dva posto, pa su proizvođači prodali još oko 20 posto. Velike količine su kod domaćih mlinova i proizvođača stočne hrane.

Otkup za Robne rezerve po cijeni od 23 dinara nije dao nikakav efekt. Nisu objavljene ni količine koje su otkupljene. Posao Robnih rezervi i nije da regulira tržište.

► **Pojedina poljoprivredna udruženja tražila su da se suša proglasi elementarnom nepogodom. Je li to trebalo učiniti, ako ne na razini cijele države, onda na razini pojedinih regija?**

Ako gledamo količinu padalina, onda je to na granici. Međutim, ako gledamo raspored padalina, onda sigurno pojedine regije imaju razloga za proglašenje suše kao elementarne nepogode. Mislim da se to kod nas neće dogoditi. Ne postoji sustav praćenja koji bi mogao dati regionalne procjene o razmjerima suše. Prošlog vikenda na području Sombora palo je dosta kiše, ali ona na neki način može još koristiti šećernoj repi, ali zaustavila

je s druge strane žetvu suncokreta; nije dobra za soju jer može dovesti do nove vegetacije pa će biti nejednako zrenja, a za kukuruz je došla kasno.

► **Govorili ste o realnoj cijeni zakupa poljoprivrednog zemljišta. Prošlih godina arende su bile i do 400 eura po jutru. Hoće li sada one ipak pasti na neku realniju brojku?**

U ovoj godinu se to počelo vraćati na neku realniju razinu. Očekujem da će u perspektivi biti više zemlje koja se nudi u arendu nego što će biti interes proizvođača za zakup. Morat će i oni koji daju zemlju u zakup shvatiti da su poticaji koji su vezani za hektar namijenjeni proizvođačima, a ne vlasnicima zemlje. Proizvođači će morati bolje kalkulirati i oslobađati se površina koje im ne donose zaradu. Zakup je za dobru zemlju trenutačno 250 eura po jutru. To je gornja granica isplativosti.

► **Kako onda, s druge strane, objašnjavate visoke cijene oranica koje ne padaju, čak i bilježe trend rasta? Znači, ima onih koji imaju viška novca i ulažu u kupovinu zemlje? Ili su kupci van poljoprivredne proizvodnje?**

Kupovina zemlje ne može se promatrati čisto kao ekonomska kategorija u smislu koliko je plaćena, kada će se to vratiti, s cijenama koje su 15.000 eura pa i više po hektaru. Poljoprivrednici to gledaju kao neko ulaganje u budućnost, jer je kvalitetno poljoprivredno zemljište ograničeno. Ne očekujem da će cijena zemljišta padati, bez obzira na situaciju u poljoprivredi, ali neće biti ni biti nekog većeg skoka cijene.

► **Koliko je ovaj niz nepovoljnih godina osiromašio poljoprivrednike, odnosno koliko mogu proizvodnju financirati gotovim novcem?**

Nekada je polovina repromaterijala kupovana za gotov novac, polovina je zaduživana za novu proizvodnju. Sad je više onih koji se zadužuju u robi. Bolje rješenje od zaduživanja u robi su bankarski krediti. Isto tako, poljoprivrednici moraju naučiti da su poticaji države za ulaganje u proizvodnju. Da bi to bilo moguće, poticaji se moraju isplaćivati redovito. Nije svejedno ako država poticaj isplati 15. ožujka kada poljoprivrednicima najviše treba ili nekoliko mjeseci kasnije. Izdvajanja iz proračuna su ista, ali isplata na vrijeme znači da se poljoprivrednik neće morati zaduživati i ti poticaji vrijedit će 10 do 15 posto više. Recimo, sredstva za deklarirano sjeme proizvođači su dobili u srpnju, za sjeme koje su kupili jesenas i prolijetos.

► **Kakve se cijene očekuju uoči nove sjetve?**

Sjemenska pšenica je za sada na razini prošle godine ili je cijena do pet posto viša. Mineralna gnojiva su skuplja 10 do 15 posto. Urea je 470 do 500 eura po toni. To je nabavna cijena. Miješana gnojiva iz domaće proizvodnje elixir za nas velike kupce 410 do 485 eura, a gnojivo 15:15:15 od 500 do 510 eura. Miješana gnojiva čine 90 posto nabavki tijekom jesenskih radova. No, sada nema ni velikog interesa poljoprivrednika za kupovinu.

Profesor hrvatskog jezika i književnosti dr. sc. Vladan Čutura

Karijera između više jezika

Naš je sugovornik jedno vrijeme predavao hrvatski jezik i književnost u školama u Subotici i Tavankutu te sudjelovao u književnom životu ovdašnjih Hrvata. Karijera ga kasnije odvodi u Austriju, gdje radi kao lektor hrvatskoga jezika na Visokoj pedagoškoj školi Gradišće te predavač na Veleučilištu Burgenland

Od Sombora i Bezdana, preko Zagreba i Subotice do Beča i Željeznog. Tako bi se – promatrano za početak na mapi, dok ćete ostalo saznati u tekstu – mogao opisati dosadašnji životni put profesora hrvatskog jezika i književnosti dr. sc. **Vladana Čuture**.

Naš je sugovornik rođen 1982. u Somboru. Odrastao je u tom gradu te obližnjem Bezdanu, gdje su mu živjeli djed i baka. U Bezdanu je išao u vrtić, i to u skupinu na mađarskom jeziku, a jezici i tema višejezičnosti nešto su što će, kako će se ispostaviti, postati važan dio njegove današnje profesionalne karijere. Osnovnu školu i gimnaziju *Veljko Petrović* završio je u Somboru.

»Sombor je miran i veseo grad, otvorenog duha. Grad opjevan u pjesmi **Zvonka Bogdana**, ali i grad alternativne kulture. To je nešto što sam ponio iz rodnog grada. Sjećanja na djetinjstvo su mi lijepa. Moja dva brata i ja puno smo vremena provodili u Bezdanu, selu okruženom Bajskim kanalom, Dunavom i šumama«, prisjeća se Čutura na početku razgovora.

Književnost, Zagreb, Subotica

Nakon somborske gimnazije Čutura upisuje studij kroatistike i komparativne književnosti na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Sklonost prema književnosti stekao je, kako kaže, čitajući od malena, a knjige su mu bile omiljeni darovi. Posebno su ga »zadužili« naslovi kao što su *Put oko svijeta za osamdeset dana* **Julesa Verna** u četvrtom razredu osnovne škole i *Kafkina Preobrazba* tijekom srednjoškolskog obrazovanja.

Nakon studija kroatistike vratio se u Srbiju. Prvo je radio kao lektor u Novinsko-izdavačkoj ustanovi *Hrvatska riječ* u Subotici, a od 2012. do 2016. predaje u školama u Subotici i Tavankutu u okviru programa hrvatske nastave u inozemstvu Ministarstva obrazovanja i znanosti Republike Hrvatske. Radio je u Osnovnoj školi *Matija Gubec* u Tavankutu i srednjoj Poli-

tehničkoj školi u Subotici. Osim u obrazovanju, ostavio je traga i u kulturnom životu ovdašnjih Hrvata. Među ostalim, surađivao je i sa Zavodom za kulturu vojvođanskih Hrvata na časopisu za književnost i umjetnost *Nova riječ*, a priredio je i knjigu *Suvremena vojvođansko-hrvatska kratka priča*.

»To vrijeme pamtim po sjajnim učenicima, susretljivim kolegama u školama, projektima u kojima smo sudjelovali. No, to razdoblje je pratio i nedostatak udžbenika za nastavu na hrvatskom jeziku, što je utjecalo na priepore između Srbije i Hrvatske zbog neostvarivanja prava hrvatske manjine. Bojim se da visoka politika često ne vodi računa o životima običnih ljudi«, kaže on.

Kao jedan od petoro pripadnika hrvatske manjine u Srbiji dobio je stipendiju za doktorski studij u Hrvatskoj. Doktorirao je 2018. na Filozofskom fakultetu u Zagrebu s radom *Fenomenologija zločina u hrvatskome kriminalističkom romanu*. Rad je kasnije objavljen kao knjiga u izdanju Hrvatske sveučilišne naklade.

Austrijska priča

Nakon Subotice, i povratka u Zagreb, put ga je odveo u Austriju, gdje se upošljava kao lektor hrvatskoga jezika na Visokoj pedagoškoj školi Gradišće, u mjestu Željezno (Eisenstadt) i regiji Gradišće (Burgenland) u kojoj već pet stoljeća živi zajednica gradišćanskih Hrvata. Ovaj je studij namijenjen budućim učiteljima u osnovnim i srednjim školama koji žele predavati hrvatski jezik u Austriji.

»Godine 2017. upisana je prva generacija studenata na ovaj studij. Cjelokupni program napisala je voditeljica toga studija, prof. dr. sc. **Andrea Zorka Kinda Berlaković**. Studij je organiziran na dvije razine – na primarno se uči gradišćanskohrvatski, a na sekundarnoj standardni hrvatski jezik. Ovo je, inače, prvi studij kroatistike ne samo u Austriji, nego na cijelom njemačkom govornom području«, pojašnjava Čutura.

Čutura je predavač i na kolegijima Regionalni studiji: jugoistočna Europa i zapadni Balkan te Interkulturalne kompetence na Veleučilištu Burgenland, također u Gradišću.

»Naš Odjel na Veleučilištu Burgenland snažno je usmjeren na tržišta istočne i jugoistočne Europe te se studenti tijekom studija odlučuju na učenje jednoga od jezika ove regije Europe. U ovom slučaju, studenti koji odluče učiti hrvatski jezik dobivaju, kroz različite kolegije i projekte, uvid u specifičnosti naše regije, poslovnu kulturu, povijest, gospodarstvo, politiku«, pojašnjava on.

Na različitim projektima u obrazovanju, kao što je priprema maturalnih ispita iz hrvatskoga jezika, surađuje i s Ministarstvom obrazovanja i istraživanja Republike Austrije te Direkcijom za obrazovanje Gradišće.

U razgovoru smo se dotaknuli i teme gradišćanskih Hrvata, kao nacionalne manjine.

»U Austriji imate samo tri priznate manjinske grupe, kao autohtone nacionalne zajednice – hrvatsku i mađarsku u Gradišću te slovensku u Koruškoj. Hrvati u Austriji drukčije žive svoj identitet od ovdašnjih Hrvata. Osim što nema bremena rata i toliko nacionalizma, žive u uređe-

nom demokratskom društvu, u zemlji visokog standarda, što ne znači da ne trebaju pomoć matične države. No, i pored svega nabrojanog, Hrvati u Srbiji imaju razvijenije institucije, od nacionalnog vijeća preko zavoda za kulturu, medija, političkih stranaka. Ono što je zajedničko ovim manjinama jest to da pitanje manjinskih prava, po meni, nikad nije završeno, ono je uvijek i svugdje neprestani napor da se ta prava održe, poboljšaju, bolje konzumiraju», navodi naš sugovornik.

BHS u školama

Kao što je poznato, osim gradišćanskih Hrvata, kao autohtone zajednice, u Austriji žive i doseljenici Hrvata koji su ondje pristizali od kraja 1960-ih godina do danas, uglavnom kao tzv. ekonomski migranti. Čutura tako ima iskustvo rada i u dvije osnovne škole u Beču, gdje se izučava bosansko-hrvatsko-srpski (BHS) jezik kao integrativni školski predmet.

»Beč je multikulturalan grad, u pravom smislu te riječi. U istom razredu u klupama sjede djeca Austrijanci, po-

Dani Balinta Vujkova 2012.

Iskustvo rada u ovoj nastavi važno mi je i u znanstvenom smislu jer se bavim temom višejezičnosti», pojašnjava.

Čutura živi u Beču i ističe zadovoljstvo uređenošću tamonjg sustava. A kako i ne bi, kada se Beč već godinama unatrag proglašava najboljim gradom za život na svijetu po pitanju infrastrukture, zdravstva, stanovanja i sigurnosti.

»U Austriji imate samo jedanaest ministarstava i pet političkih stranaka, a sustav prilično dobro funkcionira», dodaje on.

Ljeta u Vojvodini

tom djeca čiji su roditelji podrijetlom s prostora bivše Jugoslavije, Filipina, Kine, Rusije, Izraela, Sirije... Prisustvo jezika kojim govore doma u školskim prostorima važno je ne samo da bi djeca poboljšavala jezične komeptencije, nego i razvijala samopouzdanje i samopoštovanje. Na koncu, Grad Beč time prepoznaje višejezičnost kao važan kulturni, ali i socijalni i gospodarski resurs. Postoji nastava za 26 različitih jezika koji se govore u gradu.

U rodni kraj, gdje mu živi dio obitelji te prijatelji, rado se vraća, posebice na ljetnom raspustu. Tada voli, kako kaže, otići i par dana na Bajski kanal, na Kendiju. Inače, u slobodno vrijeme, voli putovati, a razgovor s njim uradili smo nakon njegova proputovanja po Hrvatskoj, Bosni i Hercegovini i Crnoj Gori.

Život Hrvata u Srbiji prati koliko stiže od poslovnih obveza, ali i pisanja znanstvenih radova.

»Mislim da Hrvati u Vojvodini možda nisu dovoljno svjesni što sve imaju. Naravno da je borba za manjinska prava važna i, kako sam naglasio, nikada nije proces koji je završen, ali politička participacija, razvijena mreža nastave na svim razinama, tolika autonomija u odlučivanju, mediji na

manjinskim jezicima, to u Austriji i većini zapadnoeuropskih zemalja nećete naći. Drugi je problem teži i veći, ali to nije problem manjina nego matičnih država, odnosno Srbije i Hrvatske, a to je taj često nefer i ružan odnos prema svojim manjinama gdje one služe za politička potkusurivanja, raspirivanje niskih strasti i manipulaciju», kaže naš sugovornik na kraju razgovora.

D. B. P.

Hiperbola u floskuli

Srbija je država koja je najbolje u Europi, a možda čak i u svijetu, regulirala pitanje nacionalnih manjina.

Ovu rečenicu, koja nije plod inspiracije doljepotpisano-ga nego »kopipejstovanje« aktualnog ministra za ljudska i manjinska prava i društveni dijalog **Deme Berisha** prilikom njegova nedavna boravka u Subotici, građani su u posljednjih tridesetak godina čuli nebrojeno puta i zacijelo je mnogi znaju i napamet. Ova rečenica – budući da nije potkrijepljena nijednim konkretnim podatkom ili pak usporedbom sa stanjem prava nacionalnih manjina u Europi, »a možda čak i u svijetu« – suštinski je jedna najobičnija floskula, a po svojoj formi najbolje ju je upotrijebiti na satovima materinskog jezika kada se u okviru stilskih figura obrađuje hiperbola.

Da u pustom samohvatanju Berisha ne bi ostao sâm potrudio se i jedan od njegovih tadašnjih domaćina, gra-

donačelnik Subotice **Stevan Bakić** javnosti do tada malo poznatom činjenicom da u ovom gradu živi više od dvadeset manjinskih nacionalnih zajednica, od kojih, svaka za sebe, »predstavlja jednu nijansu u širokom i raskošnom multietničkom spektru koji mi brižljivo čuvamo i branimo«. Uklapajući se u u fiktivnu sliku naj-najreguliranja pitanja nacionalnih manjina, »možda čak i u svijetu«, gradonačelnik je naveo da je »uvođenjem bunjevačkog jezika i pisma u službenu uporabu učinjen veliki demokratski iskorak za ovu zajednicu«. Ništa struka (jezikoslovlje), ništa logika (povezana s jezikoslovljem), samo isprazna politika.

I sva ova vojvodoserdarska retorika u »situaciji koja nalaže koncentraciju«. Možda zbog toga što tada još nije bio na sadašnjoj dužnosti, Demo Berisha nije čuo da je upravo jedan od domaćina mu došao do spoznaje da su »ustaše ponovno među nama« koju je zimus predočio javnosti na *Banijskom prelu*. Gdje su, koliko ih je, što s njima i jesu li u međuvremenu nestali Berishu očito nije zanimalo iako je riječ o gradu s više od dvadeset manjinskih nacionalnih zajednica koje, svaka za sebe, »predstavljaju jednu nijansu u širokom i raskošnom multietničkom spektru«. Jav-

nosti ostaje nepoznato jesu li Berisha i njegov domaćin možda iza zatvorenih vrata razgovarali o ulozi i značaju **Baje Malog Knindže** u »čuvanju i obrani« više od dvadeset nacionalnih zajednica prilikom njegovih nekoliko koncerata u Subotici baš kao što bi se isto pitanje moglo postaviti i kada je riječ o muralima i grafitima posvećenih **Ratku Mladiću** na zidovima subotičkih zgrada. Budući da je riječ o estradnoj zvijezdi najvišeg umjetničkog kova, domaćin i gost vjerojatno su se složili (a ako o tome nisu razgovarali, onda bi se moguće složili) u mišljenju da je prošlogodišnji koncert **Jelene Karleuše** u povodu Dana grada ne samo zlatna latica u buketu nacionalnih zajednica koje ovdje žive nego i njihovo duhovno obogaćenje s dalekosežnim učincima.

A kako je već bio to što jeste, Berisha se zacijelo slaže i s tim da je gostovanje **Dragoslava Bokana** u Gradskoj kući prilikom nedavnog obilježavanja tragedije i egzodusa Srba iz Hrvatske najbolji mogući način započinjanja društvenog dijaloga u sredini u kojoj živi više od dvadeset nacionalnih zajednica, bez obzira na to što se dovođenju takvog gosta – istina, kao građani a ne kao predstavnici nacionalnih zajednica – javno usprotivio nemali broj Subotičana. S obzirom na to da se dogodilo kasnije, Demo Berisha je možda jedino preko društvenih mreža mogao vidjeti (i čuti) sliku od prije nekoliko dana: dok okupljeni prosvjednici ispred prostorija Srpske napredne stranke (SNS) šesnaestominutnom tišinom odaju počast prošlogodišnjim žrtvama nadstrešnice u Novom Sadu

iza kordona policije pristalice SNS-a s razglasa puštaju pacifističku pjesmu pod naslovom *Ko to kaže, ko to laže*.

Zna, naravno, Demo Berisha kod koga je i zašto je došao. Zna, naravno, i Berisha i domaćin mu da se u ovakvim vremenima za gašenje društvenog požara kod nas rabi najteža verbalna artiljerija: patriotizam pomiješan s nacionalizmom, a u sredinama kao što je Subotica i pričom o najvećim pravima nacionalnih manjina u Europi, »a možda čak i u svijetu«. Međutim, ministar i domaćin mu ili ne znaju ili se prave da ne znaju (što je u konačnici isto) da izborom takve retorike, koja je u suštini suprotnosti s onim što rade ili čemu svjedoče, umjesto vode koriste ulje. I sve to samo da bi izbjegli ono što im je sve vrijeme pri ruci: činjenice i argumente za ili protiv njih, bilo da je riječ o stvarnom stanju prava nacionalnih manjina i stupnju dosegnutog društvenog dijaloga kod nas ili pak odgovor na tako jednostavno pitanje kao što je »tko je odgovoran za ubojstvo šesnaest ljudi u Novom Sadu«?

Z. R.

Gornje Podunavlje certificirana destinacija održivog turizma

Sadržajna i slojevita kulturna baština

»Kako bi se bolje razumjela koncepcija ovakvih akcija, ne treba promatrati turizam u užem smislu kao aktivnost usmjerenu na provođenje slobodnog vremena izvan mjesta boravka, već i kroz inicijative za zaštitu prirodne i kulturne baštine. Bez baštine ne možemo zamisliti ni turizam kao fenomen«, kaže prof. dr. sc. Vladimir Stojanović

Specijalni rezervat prirode Gornje Podunavlje zaštićeno je područje, dio je Rezervata biosfere Bačko Podunavlje od 2017. godine, dio Rezervata biosfere Mura – Drava – Dunav od 2021. godine, a od 2007. godine ima i status vlažnog područja Ramsarske konvencije. SPR Gornje Podunavlje jedina je certificirana destinacija održivog turizma u Srbiji. Europska povelja održivog turizma je projekt federacije EUROPARC, pokrenut još devedesetih godina 20. stoljeća na temelju činjenice da zaštićena područja mogu potaknuti održivi razvoj na lokalnom i regionalnom nivou. Cilj je pomoći turističkim destinacijama zaštićenih područja.

»Kako bi se bolje razumjela koncepcija ovakvih akcija, ne treba promatrati turizam u užem smislu kao aktivnost usmjerenu na provođenje slobodnog vremena izvan mjesta boravka, već i kroz inicijative za zaštitu prirodne i kulturne baštine. Bez baštine ne možemo zamisliti ni turizam kao fenomen. Prije desetak godina Svjetski fond za prirodu (WWF), u sklopu jednog projekta, dao je inicijativu za pokretanje certifikacije prvih zaštićenih područja u Srbiji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Od dva certificirana područja u Srbiji – Gornjeg Podunavlja i Fruške gore, samo Gornje Podunavlje je zadržalo status do danas, a sada smo i u postupku obnavljanja certifikata za naredni petogodišnji period«, kaže jedan od članova tima u postupku obnove certifikata prof. dr. sc. **Vladimir Stojanović**.

Šansa za osnaživanje lokalne zajednice

Kako kaže Stojanović, osnovni cilj povelje je unaprjeđenje svijesti o značaju podrške zaštićenim područjima

Europe, kao fundamentalnom djelu baštine koju treba sačuvati i za buduće generacije, a zatim se kao cilj ističe i poboljšanje održivog turizma koji uzima u obzir stanje okoliša, stavove posjetitelja i potrebe lokalnog stanovništva. Konkretno, Gornjem Podunavlju pruža se šansa za dodatnu zaštitu prirode, unaprjeđenje turističke ponude i osnaživanje zajednica lokalnog stanovništva.

»Bez udruženja i pojedinaca koji su aktivni na polju zaštite prirode, očuvanja kulturnog naslijeđa i pružanja turističkih usluga nema ni povelje održivog turizma. Osim izrade strategije održivog turizma i akcijskog plana, ovaj projekt iziskuje i sastavljanje Foruma zainteresiranih strana, tijela koje obuhvaća više vladinih i nevladinih institucija čije aktivnosti su iz područja zaštite prirode, kulture i turizma. U slučaju Gornjeg Podunavlja to su upravljač zaštićenog područja – JP Vojvodinašume, turističke organizacije Sombora, Apatina i Odžaka, Muzej grada

Sombora, udruženja građana poput *Podunava* iz Monoštora, kao i svih onih drugih na polju njegovanja kulturnog naslijeđa. Sve te organizacije daju određeni identitet *Gornjem Podunavlju* i svaka od njih je zato važna za regiju», kaže Stojanović.

Sa suradnicom na projektu dr. sc. **Majom Mijatov Ladičorbić** Stojanović je s predstavnicima JP-a *Vojvodina-šume*, koji su i inicijatori cijelog ovog projekta, dva puta obišao *Gornje Podunavlje*.

»Zanimljivo je da baš svaki put kada dođete ovdje možete otkriti nešto novo i drugačije. Prethodni put detaljno smo se upoznavali s tradicijom pčelarstva obitelji **Periškić** po kojoj je Monoštor već prilično poznat. Oni uspješno uz podršku njihove suradnice **Zdenke Mitić** razvijaju tzv. pčelarski turizam, važan dio ponude ruralnog turizma tamo gdje za to ima uvjeta. Prilikom ovog drugog obilaska uspjeli smo obići Muzej Batinske bitke, Etno-muzej u Kupusini, Muzej podunavskih Nijemaca u Apatinu i oba kulturno-umjetnička društva u Sontu. To je ta posebnost ovog kraja – sadržajna i slojevita kulturna baština različitih naroda iz različitih vremena, na tako malom prostoru. Sve te kulture nacionalnih zajednica suočavaju se s brojnim problemima, ali su i dalje žive i vitalne. Na primjer u Kupusini, gdje je od 1977. godine,

»Povijest, kultura i tradicija zajednice lokalnog stanovništva u Sontu veoma je povezana s prirodom Gornjeg Podunavlja. Isto tako, baština sončanskih Šokaca dio je identiteta regije, pa smo odatle pozvali udruženje da bude akter u Forumu zainteresiranih strana. Naš stav je da folklor, materijalna i nematerijalna baština može biti i više od onoga što vidimo na lokalnim manifestacijama, odnosno da postane razlog zbog koga će turisti dolaziti u Sontu», kaže Stojanović i dodaje da je etno kuća KPZH-a *Šokadija* već sada riznica šokačkog pokretnog naslijeđa – pokućstva i nošnje.

»Udruženje je sposobno čak i obnavljati dio tog naslijeđa, što se ispostavilo u slučaju ambara u njihovom dvorištu koji je dobio novi i prikladan pokrivač u vidu crijeva. To je značajan objekt etnografske baštine, a u cijeloj Sontu možda ih je ostalo tek nekoliko. Najzad, *Šokadija* ima određenu ekonomsku pozadinu koja omogućava da oni aktivno sudjeluju u akcijskom planu, koji trenutačno sastavljamo, i to u dijelu očuvanja materijalne i nematerijalne etnografske baštine Gornjeg Podunavlja. Drugim riječima, oni su aktivan član Forumu zainteresiranih strana u svakom smislu», kaže Stojanović.

»Naša uloga bila bi na polju očuvanja materijalne i nematerijalne baštine sončanskih Šokaca. Naše materijalno naslijeđe koje posjedujemo u *Šokačkoj kući* bilo bi vidljivije. Lakše bismo mogli prezentirati sve ovo čime raspolažemo, imali bismo više posjetitelja, a to bi sve pridonijelo razvoju turizma i naše zajednice i Općine i uopće Gornjeg Podunavlja», kaže dopredsjednica KPZH-a *Šokadija* **Biljana Ribić**.

Istraživanja i sastavljanje strategije i akcijskog plana je u tijeku. Kako kaže Stojanović, ta neophodna dokumentacija, s popunjenim aplikacijskim formularom, mora biti predana federaciji EUROPARC do kraja ove godine.

»Poslije toga će uslijediti period evaluacije i očekujemo da će evaluator u prvoj polovini godine posjetiti Gornje Podunavlje i upoznati se s postignutim rezultatima u prethodnom periodu», kaže Stojanović.

Najvažnija aktivnost u narednom periodu bit će usmjerena na otvaranje vizitorskog centra na Harčašu kod Apatina. Time će Gornje Podunavlje dobiti veoma važan segment turističko-informativne infrastrukture, što jeste važno za ukupnu ponudu rezervata i njegove okoline. Na tom zadatku angažirana je Općina Apatin s Turističkom organizacijom Apatina.

Z. V.

skoro pol stoljeća, aktivna etnografska sekcija. U njoj, na inicijativu profesora u mirovini **Istvána Sillinga**, prikupljaju razne etnografske predmete kao svojevrsne podsjetnike na život u ovom selu u prošlim vremenima», kaže Stojanović.

Šokadija dio identiteta regije

Važan segment ukupnog kulturnog naslijeđa *Gornjeg Podunavlja* je i Šokadija, a suradnici na ovom projektu obišli su Sontu.

Cilika Dulić Kasiba, samouka slikarica naive

Autorica riznice umjetničkog blaga na slavu bunjevačkih Hrvata

Najzaslužniji za početak njenog likovnog stvaralaštva su, kako ističe, likovni pedagog i slikar Stipan Šabić i istaknuti kulturni djelatnik Naco Zelić. Dodaje kako je u Tavankutu počela »i oni još uvijek kažu – Vi ste naša«

Poznata subotička slikarica naive, naivna umjetnica u tehnici slame, ilustratorica dječjih slikovnica **Cilika Dulić Kasiba**, sada već u 93. godini života, i dalje nastoji biti aktivna u stvaranju svojih autentičnih slika na kojima su najčešće prikazani detalji iz života, odnosno običaji bunjevačkih Hrvata (*Rakijare, Svatovi, Badnje večer, Momačko kolo...*) te sudjelovanju na ovdašnjim izložbama i kolonijama slika. Na posljednjoj, 29. Međunarodnoj likovnoj koloniji *Bunarić* u Subotici nije sudjelovala, ali smo je sreli na izložbi slika s prošlogodišnje kolonije i dogovorili razgovor u njenom skromnom domu u kojem gotovo svaki kutak ukazuje na to da u njemu živi umjetnica koja je zaslužila epitet prvakinje hrvatske naive u Srbiji.

Planovi za nove slike

Cilika Dulić Kasiba rođena je 1932. godine u Subotici. S obitelji, kada je imala godinu dana, seli se u Tavankut kod mamine mame gdje su živjeli nešto više od deset godina, potom su pet godina bili na arendi u Đurđinu, da bi se na koncu vratila u svoj rodni grad, odnosno na salaš na Bajskom putu. Udala se u Subotici i majka je troje djece (dvije kćeri i sina). Najzaslužniji za početak njenog likovnog stvaralaštva su, kako ističe, likovni pedagog i slikar **Stipan Šabić** i istaknuti kulturni djelatnik **Naco Zelić**. Dodaje kako je u Tavankutu počela »i oni još uvijek kažu – Vi ste naša«.

Prvi je puta izlagala 1962. godine u Tavankutu, uz *Grupu šestorice*, skupa s **Margom Stipić** i **Anom Milanović**. Bila je članica likovne sekcije HKPD-a *Matija Gubec* do 1972., a prestankom njenog djelovanja radila je samostalno do 1992. kada se uključila u rad likovne sekcije HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici gdje je godi-

nama sudjelovala u radu Međunarodne likovne kolonije *Bunarić*. Od 2011. članica je Hrvatske likovne udruge *Croart* iz Subotice.

»Zvali su me da slikam na 29. Međunarodnoj likovnoj koloniji *Bunarić*, al ovaj put nisam mogla jel sam operisala oko pa ne vidim najbolje, a bole me i noge i kičma. Za prošlogodišnju koloniju sam slikala, al od ove zime sam slabo radila. Pošto radim s uljem, zimi mi je nezgodno raditi unutra jel se to osti, a napolju mi je zima. E, sad kad je lito, zdravo je vruće. Imam započete nike slike pa kad malo zaladi, volila bi i završit. **Josip Horvat** iz *Croarta* je

tio da uradim didu u opakliji. To bi volila uraditi jel ćemo u decembru imat izložbu kod njega. A za bunarićku koloniju sam započela slikat Gradsku kuću i ispid nje vinčanje. Tu će bit malo više svita, al napraviću ako da Bog. Tu bude i *Dužijanica* kad je kolonija, pa onda gledam da naslikam štogod što je vezano za nju. Tako da ako budem živa i zdrava za godinu ću ja na vrime pripravit sliku. Kod kuće još imam slika, a oslikala sam i jedan zid u predsoblju, to mi priporučila moja ćer **Jasna** da uradim, a oslikala sam i našu parasničku peć s motivima zime pa kad je to jedared kogod vidio, kazo je da sad ne smim

propalit peč jel će se istopit snig«, priča nam Cilika Dulić. Tijekom svog umjetničkog stvaralaštva, dugog više od šest desetljeća, puno je putovala i kaže da joj je svugdje bilo lijepo i da ne bi mogla izdvojiti niti jedno putovanje ili izložbu.

»Sve mi je bilo lipo. Volila sam i putovat. Bila sam na kolektivnim izložbama članova likovne sekcije *Gupca* u Tavankutu, Zagrebu, Beogradu, Dubrovniku, Osijeku, Sisku, Tuzli, Kovačici, Jagodini..., a bila sam i u Češkoj, Mađarskoj. Tamo smo slikali, a grupno na turističke izlete smo išli u Grčku, Italiju di su mi kazli da imaju nikog slikara čije slike jako podsićaje na moje i to mi je bilo jako interesantno. Kad sam bila mlađa, zvali su me da budem članica jednog likovnog udruženja u Beogradu, zapravo zvali su me na dva različita mesta, al to nisam mogla privatit zbog putovanja i zbog dice, a ni Šabić mi nije dao da odem, kazo je – 'imaš ti tu dosta posla'. Tila sam i slamu radit, al ni to mi nije dao, samo da bi mi ostalo više vrmena za slikanje. Uradila sam od slame jednu malu svetu sliku di ide anđeo i dvoje dice prilaze priko mosta. Jedne godine me zvala Ana Milodanović kojoj se jako sviđalo kako slikam i tražila je štogod da joj skiciram pa je ona na to prinela slamu.«

Želja za rad s akrilom

Cilika Dulić Kasiba počela je slikati vodenim bojama, a već dulje vrijeme radi s uljem.

»Već dugo radim s uljom, al sad mi već počelo smetat pa sam kazla Josi Horvatu da mi uzme akril. Ja slabo stojim s novcom, nemam penziju, mene su sredili sa zemljoradničkom penzijom pa je nisam dobila, sin je boležljiv iako tu i tamo štogod zaradi, a i ćeri mi pomognu koliko mogu. Bilo bi mi bolje jel bi s akrilom mogla radit i zimi unutra. Nisam još so tim probala, kažu da je s uljom lakše uobličiti sliku, al bi mi bilo lakše«, kaže ona i dodaje kako jako voli slikati konje, koje je inače puno jahala dok je živjela kod *majke* u Tavankutu.

Osim Stipana Šabića, nju i njen rad izuzetno je cijenio i Naco Zelić, koji joj je, kada je imala samostalnu izložbu 2001. godine, poslao pismo iz kojeg, po njenoj želji, navodimo dijelove: »Raduje me da si nastavila sa slikanjem i da si konačno dobila samostalnu izložbu, što je trebalo davno učiniti. Čestitam Ti! I naša je želja bila (Stipan Šabić, **Marko Vuković**, **Ivan Tikvicki** i drugi) da vas najbolje predstavimo i na samostalnim izložbama, a tu mislim na Tebe, teta Margu, Anu i **Tezu Milodanović**, **Maru Ivković Ivandekić** i **Katu Rogić**. Ali kao što znaš naš je rad bio nasilno prekinut, jer tako su 'silnici' 'skro-

jili' i dalje nije išlo... No, ne smijemo žaliti za 'izgubljenim vremenom', već se trebamo radovati da ste, i Ti i druge naše članice, našli snage i nastavili raditi i da ste stvorili pravu riznicu umjetničkog blaga na slavu nas Bunjevaca, te male grane hrvatskog stabla... Želim reći, i to na glas, da znaju i Tvoja djeca da sam Te uvijek cijenio i da sam uživao u Tvojim slikama«.

Cilika Dulić nam je još rekla da je svojedobno dosta bila u kontaktu s pokojnom slikaricom **Ružom Tumbas**.

»Sićam se da je divanila kako je teško bit star i kako niko ne zove ni da pita jel je živa. To nikad neću zaboravit. Srića da sam još koliko-toliko pokretna pa možem malo otić med svit. Kažem – možem ist, možem radit, samo 'točkovi' otkazuju«, kroz smijeh kaže tetka Cilika, usput se pohvalivši da sad već ima praunuče od dvije godine koji voli crtati.

»Kad odem kod nji, dadu mu svesku pa on traži da ga gledam kako crta. Volila bi da poživim da on poraste, da me zapamti i da ga malo naučim«, ističe na koncu Cilika Dulić Kasiba.

Podsjetimo, njene su slike ušle u strogo sastavljene antologije izabranih djela jugoslavenske naivne umjetnosti, osobito tijekom 1970-ih. Danas se nalaze u zbirci HKPD-a *Matija Gubec* u Tavankutu, HKC-a *Bunjevačko kolo* u Subotici, HLU-a *Croart* u Subotici, Gradskog muzeja u Subotici, Zavičajne galerije *Dr. Vinko Perčić* u Subotici, Muzeja naivne i marginalne umjetnosti u Jagodini, Muzeja Jugoslavije u Beogradu te u privatnom vlasništvu u Srbiji (Subotici i okolici, Novom Sadu, Beogradu), Hrvatskoj (Zagrebu), Njemačkoj, Austriji i Švicarskoj.

Ilustrirala je i nekoliko slikovnica za djecu, a koristeći se njezinim crtežima snimljen je i animirani film *Čukundidino zno ora* autora **Rajka Ljubića**.

Cilika Dulić Kasiba dobitnica je Priznanja *Dr. Josip Andrić* za zasluge u području kulture Hrvata u Srbiji, koje dodjeljuje Hrvatsko nacionalno vijeće, kao i nagrade Katoličkog društva *Ivan Antunović* u kategoriji zaslužnog pojedinca.

I. Petrekanić Sič

Sjećanje na *Golubovu škulu* nakon 65 godina

Uspomene jednog đaka

Nakon Drugog svjetskog rata hrvatski jezik je bio nakratko u uporabi, ali sredinom pedesetih godina prošlog stoljeća posve je istisnut iz javnog života. Zadržao se još samo na vjeronauku i liturgiji u katoličkim crkvama. U to sam vrijeme (1952.) i ja krenuo u školu

Prije nekoliko dana u svojoj sam »tajnoj« ladici našao svoje školsko »svedočanstvo« koje datira iz 1960. g. o završenom VIII. razredu osnovnog obrazovanja u Subotici.

U početku mog školovanja, 1952. godine, stanovao sam u Gundulićevoj ulici br. 22 u Subotici, a škola se nalazila u susjednoj, Boškovićevoj ulici, udaljenoj 7-8 minuta hoda od kuće, tada zvanj »Osmogodišnja škola br. 3«, Subotica, a danas je to OŠ *Matko Vuković*. Od završetka VIII. razreda 1960. g. prošlo je već 65 godina otkako sam napustio slavnu, nekada zvanu i *Golubova škula*.

Rundovska škola

Ne budi lijen, pošao sam obnoviti svoje znanje o ovoj, za mene, tako značajnoj ustanovi. Povijesni podaci do kojih sam mogao doći govore da se škola nalazila u dijelu grada Subotice koji se nekada zvao Rund, navodno prema jednoj poznatoj birtiji u tom kraju zvanom *Rundo*. Za one čitatelje koji se ne sjećaju naziva dijela grada, treba reći da se Rund nalazio na području uokvirenom ulicama od Zagrebačke, Palmotićeve, Kopitarove i Somborskog puta. Rund danas pripada MZ Gat.

Dakle, oslanjajući se na arhivu škole, saznajem da se na mjestu današnje škole još početkom XIX. stoljeća nalazila četverogodišnja škola u jednoj manjoj prizemnoj zgradi, u narodu zvanj *Rundovska škula*. U časopisu *Neven* od 1. 10. 1892. čitam da je današnja škola, zgrada na kat, izgrađena davne 1892. g. Ona je u ono vrijeme bila značajna zbog velikih i svijetlih učionica i hodnika, pa se ubrajala u primjer moderne arhitekture, Ove godine (2025.) ona slavi 133. obljetnicu postojanja. Još nešto: o dijelu grada Rund poznato je da je početkom XX. stoljeća u blizini *Golubove škole* bila *golupčija peca* (tržnica), pa se pretpostavlja da je škola možda i po njoj mogla dobiti ime, što je malo vjerojatno. *Golupčija peca* nalazila se neposredno uz tzv. *Ćurinu mjanu* i

uz nekadašnji otvoreni bazen ispred te birtije na mjestu gdje se danas nalazi spomenik **Đuri Stantiću**, atletičaru (1878. – 1918.).

Nije moguće a ne sjetiti se i svojih dragih nastavnika iz onoga vremena. U prva četiri razreda OŠ 1952.-1956. g. učiteljica mi je bila **Krista Lendvai**, rođ. **Križanović**, izvrsna nastavnica, pedagoginja i dobra žena. Ona je odškolovala svu moju braću i sestre, dobro je poznavala moje roditelje. Sjećam se da smo u to vrijeme nastavnike i sve odrasle osobe pozdravljali s »ljubim ruke«, a čulo

Lajčo Perušić, donji red 3. s lijeva

se samo »ke«. Bio je to znak dobrog odgoja. U kasnijem razdoblju, sukladno novoj političkoj kulturi ophođenja, pozdravljali smo sa »zdravo«. Osnovno obrazovanje u prve četiri godine svladao sam uglavnom dobro, iako u vrijeme svog djetinjstva nisam bio baš »dijete od knjige«.

Među nastavnicima Jakov Kopilović i Bela Gabrić

U druga četiri razreda OŠ o nastavnicima, dakle, mogu reći samo sve najbolje. Više sam možda bio ja njima problem negoli oni meni. Evo koji su to bili nastavnici: iz

matematike prof. **Skenderović (Lešo)** strog nastavnik, iza njega je došla mlada nastavnica **Marija Dulić**, jako ugodna žena, a kasnije mladi nastavnik **Kulešević**. Iz zemljopisa je bila **Pavica Banjanin**, odrješita i pravedna, povijest je predavala nastavnica **Miroslava Milovanov**, botaniku i zoologiju predavala je nastavnica **Bibić**, ugodna i smirena žena. Iz muzičkog nas je odgajao nastavnik **Mihajlo Bačlija**, iz poznate obitelji Bačlija koja je dala nekoliko kulturno-umjetničkih djelatnika u Bačkoj i Hrvatskoj. U likovnom odgoju vodio nas je slikar **Tođeraš**. Srpsko-hrvatski jezik mi je u različitim razredima predavao **Jakov Kopilović** i **Bela Gabrić**, obojica vrsni ljudi i pedagozi, a pred kraj osmog razreda došla je neka **Milena** šminkerica. Iz đачkih knjižica (svjedodžbi) moglo se vidjeti da nisam bio baš izvrstan učenik, sve razrede sam uglavnom prolazio s dobrim uspjehom. Kada bi mi se koji puta zalomila negativna ocjena ili dvojka, tada sam od roditelja dobivao »jezikovu juhu«.

Što se tiče jezika u nastavi, podaci iz školske arhive ukazuju da su djeca u *Rundovskoj školi*, tj. u školi do 1892. g., bila *bunjevačke opredijeljenosti* s nastavom na *dalmatinskom materinskom jeziku* (što će reći hrvatskome). Kasnije, u vrijeme austro-ugarske vladavine, nastavni jezik je bio mađarski, a tek su se samo neki učitelji mogli služiti i bunjevačkim jezikom (dalmatinskim). Prema časopisu *Neven*, od 1. 12. 1892. g., u *Golubovu školu* je za školsku godinu 1893.-1894. postavljen učitelj **Mijo Mandić** (1857. – 1945.), koji je bio ujedno i glavni urednik časopisa *Neven*. Nakon Drugog svjetskog rata hrvatski jezik je bio nakratko u uporabi, ali sredinom pedesetih godina prošlog stoljeća posve je istisnut iz javnog života.

Zadržao se još samo na vjeronauku i liturgiji u katoličkim crkvama. U to sam vrijeme (1952.) i ja krenuo u školu.

Kako god bilo, *Golubova škola* ostala je u sjećanju mnogih generacija. Škola je tijekom vremena mijenjala imena. Kao što sam spomenuo, u početku se zvala *Rundovska škola*, početkom XX. stoljeća bila je *Golubova škola*, između dva svjetska rata zvala se *Škola kralj Aleksandar i kraljica Marija*, za vrijeme okupacije 1941.-1945. bila je *Mađarska škola*. Poslije Drugog svjetskog rata u zgradi je jedno kratko vrijeme bila organizirana karantena za ratnike, povratnike iz zarobljeništva. Od 1950. g. je u zgradi osnovana *Osmogodišnja škola broj 3* i tako je naznačeno u mojim đачkim knjižicama. Svoje današnje ime škola *Matko Vuković* dobila je 1962. g. po seljaku **Matku Vukoviću**, antifašističkom borcu, sindikalnom i stranačkom aktivistu iz zajednice bačkih Hrvata, te strastvenom tamburašu. Radi svojih uvjerenja i društvenih aktivnosti, bio je mučen i ubijen 31. listopada 1941. g. od mađarskih okupacijskih vlasti u subotičkoj zloglasnoj, tzv. *Žutoj kući*.

Na zajedničkoj fotografiji VIII. razreda iz 1960. g. smo mi osmaši koji će se možda i prepoznati.

Lajčo Perušić

Literatura:

Neven, časopis, Subotica 1. 10. 1892.

Neven, časopis, Subotica 1. 12. 1892.

Leksikon Podunavskih Hrvata-Bunjevaca i Šokaca, br 9, pp. 99-103, Subotica 2009.

Arhiva škole: *Wikipedia*: <http://www.matkovukovic.edu.rs/o-skoli/istorijat-skole/>

Ljetni oratorij – petu godinu zaredom u Monoštoru

Mjesto zabave, druženja i duhovnosti

Ljetni oratorij u Monoštoru održan je od 12. do 15. kolovoza, a uz veselu djecu program su obogatili i animatori iz Monoštora i Subotice. Oratorij je završen u petak, 15. kolovoza, a okupio je 20 djece iz Monoštora i Sombora od vrćićkog uzrasta do šestog razreda osnovne škole s kojima je radilo devet animatora. Prethodna četiri dana bila su ispunjena igrom, plesom, kreativnim radionicama i duhovnošću. Posebno se istaknuo vodeni dan koji je i ove godine bio najomiljeniji među sudionicima.

U četvrtak je bila prilika za svetu ispovijed, a dan je završio svetom misom koju je predvodio o. **Stjepan Vidak**.

Učenik drugog razreda Srednje glazbene škole **Petar Konjović** i Srednje medicinske škole **dr. Ružica Rip** u Somboru **Marko Brdar** bio je polaznik oratorija, a sada je animator.

»U Oratorij u Monoštoru uključio sam se prije tri godine. Bilo je tada 80 djece. Prvo sam bio predanimator i poslije sam postao animator. Mi imamo zadaću animirati djecu na duhovni način i kroz razne igre kroz koje se opet promiče duhovnost«, kaže Marko.

Uz njega, tu je i **Luka Marijanović** iz Monoštora koji kaže:

»Bio sam jedan od sudionika Oratorija. Zainteresirao me je duhovni dio i odlučio sam se više uključiti i postati animator. Za djecu organiziramo različite zanimljive igre i u sve to uključujemo molitvu kako bismo djecu što više uputili na duhovni put«.

Uz Subotički oratorij i njihove animatore, koji su bili na raspolaganju sva četiri dana, održavanje ovogodišnjeg Oratorija pomogla je mjesna udruga KUDH-a **Bodrog**, a sve se odvijalo u crkvi sv. Petra i Pavla, kući monoštorske župe i na terenima na **Doli**.

Oratorij je poseban program i vid duhovnosti kome je cilj približiti djecu i mlade Bogu. Oratorij je mjesto molitve, igre, učenja i zabave. Prije 180 godina osmislio ga je **don Bosco**. Subotički oratorij organizira se od 2016. godine, a u Monoštoru od 2021. godine.

Z. V.

SVEČANI PRIJAM PRVAŠIĆA

OSNOVNE ŠKOLE

***ponedjeljak, 1. 9. 2025.
dvorište Hrvatskog doma – Matice
(Preradovićeve 11, Subotica)
s početkom u 18 sati***

Veselimo se vašem dolasku!

HKPD *Matija Gubec* na *Rumskom kulturnom letu*

Cjelovečernji koncert dar publici

Rumsko kulturno leto 2025. i ove godine tijekom srpnja i kolovoza nudi bogate kulturne sadržaje afirmirajući kulturu, umjetnost i zajedništvo u ljetnim večerima. Ova tradicionalna manifestacija ima bogat i raznovrstan program obogaćen i koncertima narodne, klasične i suvremene glazbe te prepoznatljivim tradicionalnim manifestacijama koje njeguju duh lokalne zajednice. U sklopu tog kulturnog događaja u subotu, 16. kolovoza, u Kulturnom centru *Brana Crnčević* u Rumi Veliki tamburaški orkestar HKPD-a *Matija Gubec* iz Rume predstavio se cjelovečernjim koncertom.

Koncert Velikog tamburaškog orkestra HKPD-a *Matija Gubec* održan je na poziv Općine Ruma da sudjeluju na manifestaciji *Kulturno leto* koja se u Rumi organizira svake godine.

»Rado smo prihvatili poziv. Rumskoj publici predstavljamo se već godinama s dva koncerta, a ove godine im iznimno nudimo tri. Iako je veliki broj tamburaša na

Organizator *Rumskog kulturnog leta* su Općina Ruma, Kulturni centar *Brana Crnčević*, Zavičajni muzej Ruma, Gradska biblioteka *Atanasije Stojković* i Turistička organizacija Općine Ruma.

Prije ovog koncerta Tamburaški orkestar HKPD-a *Matija Gubec* održan je u Rumi 14. lipnja. Tada su se pod vodstvom **Predraga Pavlovića**, zajedno sa solistima, u dvosatnom programu predstavili novim, bogatijim repertoarom pjesama.

»Ovo je bila prilično izazovna godina za naš orkestar. Imali smo veliki broj nastupa, a u lipnju smo gostovali u Tuzli. Ove godine smo puno radili i pripremili se za nastupe. Uglavnom pravimo pauzu tijekom ljeta, ali smo sa zadovoljstvom prihvatili poziv da se rumskoj publici predstavimo i na ovoj manifestaciji«, kazao je voditelj Velikog tamburaškog orkestra Predrag Pavlović.

Uz marljiv rad tamburaškog orkestra, rumska udruga ove je godine pokrenula i folklornu sekciju koja je imala već nekoliko uspješnih nastupa zajedno s tamburašima.

S. D.

godišnjem odmoru, uspjeli smo se organizirati, okupiti i pripremiti se za ovaj koncert. Ove godine održali smo godišnji koncert u Rumi, gostovali smo u Tuzli, a ove jeseni očekuje nas nastup na manifestaciji *Srijemci Srijemu* te gostovanje na susretu udruga *Matija Gubec* koja će biti održana u Slavonskom Kobašu. Za kraj godine pripremamo koncert povodom Dana društva. Nastupit ćemo na Festivalu tamburaških društava Srbije te na Božićnom koncertu u Rumi. Unatoč brojnim aktivnostima, u orkestru vlada pozitivna atmosfera. Trudimo se odazvati svakom pozivu gdje možemo pokazati sve što radimo«, istaknuo je predsjednik rumske udruge **Zdenko Lanc**.

Uz Veliki tamburaški orkestar svojim skladbama predstavili su se i solisti: **Darko Matešić**, **Marija Ratančić**, **Milica** i **Katarina Atanacković**.

Likovna kolonija

SRIJEMSKA KAMENICA – Peti saziv likovne kolonije u župi Našašća sv. Križa u Srijemskoj Kamenici bit će otvorena danas, 22. kolovoza. Na ovogodišnju koloniju prijavljeno je 25 sudionika koji će slikati Kamenički park, koji je i glavni motiv kolonije.

Kamenički park u Srijemskoj Kamenici je park koji od prosinca 2008. godine ima status spomenika prirode i pod zaštitom je države. Kolonija će započeti u jutarnjim satima u župi Našašća sv. Križa, te obilaskom Kameničkog parka, a završit će 23. kolovoza u 14 sati.

Organizator kolonije je HKC Novi Sad u suradnji sa Svetištem Gospe Snježne – Tekije i Srijemskom biskupijom, župom Našašća sv. Križa Srijemska Kamenica, Spomen Zbirkom *Jovana Jovanovića Zmaja* iz Srijemske Kamenice i Vodama Vojvodine.

Interetno festival

SUBOTICA – U Subotici se 24. puta održava festival *Interetno* koji je kroz godine postojanja izrastao među najveće kulturne manifestacije u regiji, čiji je osnovni moto susret različitih kultura. U sklopu raznovrsnog programa publici će biti predstavljeni izvanredni plesači i glazbenici iz Srbije i iz svijeta, koji dolaze na poziv međunarodne organizacije CIOFF. Također, na vašaru rukotvorina predstaviti će se brojne zanatlije i rukotvorine iz cijelog regiona. U bogatom programu, koji organizatori najavljuju, nastupit će i plesne i dramske skupine iz Srbije (Subotica i Novi Sad), te iz Mađarske, Kolumbije, Italije, Paragvaja i Meksika, a među folklornim skupinama na ceremoniji otvorenja nastupio je HKPD *Matija Gubec* iz Tavankuta, a na završnoj ceremoniji 24. kolovoza nastupit će HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

Ljetni tamburaški kamp

PLETERNICA – Ljetni tamburaški kamp u Pleternici otvoren je 18. kolovoza, a okupio je tridesetak polaznika iz različitih dijelova Hrvatske, iz 11 županija, te iz Su-

botice. Kamp je zamišljen kao centar izvrsnosti tambure i tamburaške glazbe i svega onog što je vezano uz taj instrument. Organizator ovoga kampa je gradska Javna ustanova, u suradnji s Hrvatskim društvom tamburaških pedagoga, Gradom Pleternicom i gradskom Turističkom zajednicom, a među sudionicima su i tamburaši iz HGU-a *Festival bunjevački pisama*, kao i mentorica prof. **Mira Temunović**.

Aktivnosti kampa završavaju na Trgu bećarca danas, 22. kolovoza, kada će biti održan i završni koncert svih sudionika.

Sastali se alasi i bećari

MONOŠTOR – Tradicionalna gastronomska manifestacija u kuhanju ribljeg paprikaša *Sastali se alasi i bećari* koju organizira KUDH *Bodrog* bit će održana u subotu, 30. kolovoza, s početkom u 18 sati. Kuhanje će biti u Kući časnih sestara, a večera u Domu kulture u Monoštoru. Kako organizatori najavljuju, »manifestacija slavi bogatu kulturu i tradiciju koje su oblikovale naš kraj, okupljajući alase i bećare, simbole ribarskog načina života. Tijekom cijele večeri posjetitelji će imati priliku uživati u rici jelena iz obližnjih šuma, mirisima kuhane ribe iz kotlića i pucketanju vatre«.

Prijave za seminar ZKVH-a

SUBOTICA – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem, otvorio je prijave za radni susret – seminar namijenjen predstavnicima hrvatskih kulturnih udruga i zainteresiranim pojedin-

**ZAVOD ZA KULTURU
VOJVOĐANSKIH HRVATA**

cima iz hrvatske zajednice. Seminar će biti održan u subotu, 13. rujna, na Paliću, u kongresnoj dvorani *Vermes Male gostione* (Park heroja 15), s početkom u 9 sati, dok je okupljanje predviđeno od 8.30. Ovogodišnja tema je »Udruge u digitalnom okruženju i korištenje suvremenih alata i umjetne inteligencije«. Predavači će biti **Filip Čeliković** iz Srbije i **Josip Ukalović** iz Hrvatske, a program će trajati od 9 do 16 sati.

Zbog ograničenog broja mjesta, svaka udruga može prijaviti jednog predstavnika, a potvrde sudjelovanja potrebno je dostaviti elektroničkom poštom ili telefonom u ured Zavoda najkasnije do 1. rujna.

Završena likovna kolonija *Stipan Šabić* na Paliću

Doprinos *Croarta* kulturi Subotice

»Želja nam je da ova kolonija svake godine, u spomen na Stipana Šabića, biva prepoznata kao sastavni dio umjetničkog života Subotice da je građani očekuju i posjećuju«, rekla je Jelena Lipozenčić * »Četrnaest umjetnika iz sedam zemalja tijekom šest dana zajedničkog stvaranja darovali su publici i Croartu 28 slika različite poetike, tehnike i senzibiliteta. U stvaranju je bilo dragocjenih trenutaka druženja, razgovora i prijateljstva što je ovu koloniju učinilo posebnom i dalo joj jednu predivnu toplinu«, rekla je Nela Horvat

Međunarodna likovna kolonija *Stipan Šabić*, koju je 13. put organizirala Hrvatska likovna udruga *Croart*, završena je u nedjelju, 17. kolovoza, prigodnom izložbom radova nastalih na njoj, priređenoj u restoranu *Roadside* na Paliću, gdje se i odvijao rad umjetnika. Na koloniji je sudjelovalo 14 akademskih slikara iz Austrije, Bosne i Hercegovine, Crne Gore, Hrvatske, Mađarske, Rumunjske i Srbije koji su naslikali 28 djela koja ostaju trajno u Subotici u udruzi *Croart*.

Koloniju je zatvorila ravnateljica Muzeja Grada Iloka **Marijana Jukić**, koja je rekla kako vjeruje da je njen prvi dolazak u Suboticu i na koloniju *Croart*, početak jedne lijepe suradnje između udruge i muzeja, gdje bi prvi korak bio organiziranje izložbe izabranih radova s dosadašnjih kolonija *Croarta* u Iloku.

Zatvaranje kolonije je, izvođenjem dvije skladbe na flauti, upotpunila **Lucija Vukov**, studentica Muzičke akademije Sveučilišta u Zagrebu.

Susret, stvaranje, druženje...

»Prikazana djela trajno svjedoče o ovom susretu, stvaranju i druženju. To je doprinos sudionika likovne kolonije i udruge *Croart* kulturi našega grada i svim ljubiteljima li-

kovne umjetnosti«, rekla je tajnica udruge **Jelena Lipozenčić** na zatvaranju kolonije, te je dodala kako im je želja da ova kolonija svake godine u spomen na **Stipana Šabića** biva prepoznata kao sastavni dio umjetničkog života Subotice da je građani očekuju i posjećuju.

Lipozenčić je podsjetila na umjetnički i pedagoški rad **Stipana Šabića**, koji je za svoj rad dobio nagradu *Pro urbe* 2002. godine.

Dopredsjednik *Croarta*, povjesničar umjetnosti **Branimir Kopilović** osvrnuo se na nastala djela i stvaralački proces tijekom ove kolonije.

»Vidjeli smo tijekom ovih šest dana kako umjetnost ima moć potaći nas na razmišljanje, ali i stvoriti osjećaj zajedništva. Vaše slike vode nas kroz različite tehnike i likovne postupke, divimo se dubini i emociji apstraktnih slika i njihovim složenostima, detaljima klasičnog figuralnog slikarstva, mirnoći pejzaža i svemu onome što se nalazi na ovim platnima. Svaka slika na ovoj koloniji ima svoju priču, svaka boja nosi poruku a svaki potez kistom izraz je nečije inspiracije«, rekao je Kopilović.

Predsjednica organizacijskog odbora saziva kolonije **Nela Horvat**, koja se skrbila da kolonija teče »glatko«, slikari imaju dobre uvjete za rad i boravak te upoznaju Suboticu i Palić, rekla je kako su četrnaest umjetnika iz

Dojmovi i ocjene

Likovni kritičar Mile Tasić kaže za naš tjednik kako je likovna kolonija *Croarta* jedna od vrednijih jer je u njoj osnovi ono što je **Jošip Horvat** rekao kada ju je započeo: da će dovesti učene umjetnike.

»Ne mislim umanjivati vrijednost onih koji to nisu, jer kada sam rekao učeni slikari mislim na to da su svakako oni odgovorniji potpisati se na platnu u odnosu na samouke. Ovdje se može prepoznati rad, angažiranje i poznavanje toga kako uči u jedan svijet umjetnosti na način koji se naravno i uči. Pojavljuju se ovdje u više navrata apstraktni radovi ili možda jedna asocijativna apstrakcija koja nam daje na volju vidjeti ono što želimo vidjeti i svakako ima izuzetnih radova, a vrijedno je i to što su došli umjetnici iz sedam zemalja, ukrstili svoje kistove i svatko je pokazao što zna«, pojasnio je Tasić.

On kaže kako je značaj kolonija u tome što okupljaju veći broj umjetnika koji ukrštaju svoje znanje, razgovaraju, otkrivaju svoje »kabinetske tajne« jer svatko od njih ima specifičan tip slikanja, ulaženja u svijet umjetnosti i u danima kada su skupa to su za njih studijski boravci.

»A važno je i to da imaju dobre uvjete za rad da se mogu koncentrirati i naći inspiraciju, a na Paliću i Subotici inspiracije ima koliko god želite, a i u ovom hotelu su zaista imali pristojne uvjete sa svim potrebnim elementima koji se trebaju pružiti slikarima«.

Istaknuta umjetnica iz Sarajeva Alisa Teletović drugi je put na koloniji *Croarta* i kaže kako kolonije *Croarta* odlikuju lijepa druženja i dobra energija kako umjetnika tako i domaćina.

»Razgovarali smo, dijelili naše poglede na umjetnost i nekako mi je sve to bilo sveobuhvatno i iskreno i zato sam se htjela ponovo vratiti. Sve je bilo u ozračju do-

sedam zemalja tijekom šest dana zajedničkog stvaranja darovali publici i *Croartu* 28 slika različite poetike, tehnike i senzibiliteta. Uručila je zahvalnice i darove slikarima, a to su **Maria Balea** i **László Botár** iz Rumunjske, **Andrea Lackó** i **Mária Peták** iz Mađarske, **Faris Hadžihasanović** i **Alisa Teletović** iz Bosne i Hercegovine, **Irvin Maslačić** iz Crne Gore, **Ibrahim Barghoud** iz Austrije, **Maja Verzotti**, **Larisa Đurić**, **Ljiljana Horvat** i **Kolja Obrovski** iz Srbije te **Marijana Jukić** i **Ivan Vlašić** iz Hrvatske.

»Svako djelo nastalo je iz osobnog nadahnuća, unutarnje potrebe da se oblikuje doživljaj svijeta i posebne inspiracije koje su umjetnici ponijeli s Palića i iz Subotice iz jedinstvenog ambijenta prelijepog hotela i mirnog pogleda na vodu. U stvaranju je bilo dragocjenih trenutaka druženja, razgovora i prijateljstva što je ovu koloniju učinilo posebnom i dalo joj jednu predivnu toplinu«, rekla je Horvat i zahvalila se direktoru hotela *Roadside Ivanu Budanoviću* na gostoprимstvu i odličnim uvjetima za rad, Gradu Subotici, Hrvatskom nacionalnom vijeću, Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata, Središnjem državnom uredu za Hrvate izvan Hrvatske, Pokrajinskom tajništvu za kulturu, informiranje i odnose s vjerskim zajednicama te sponzorima kao i medijskim sponzorima NIU *Hrvatska riječ*, RTV Vojvodina program na hrvatskom i srpskom jeziku te RTV Subotica kroz autorsku emisiju **Mileta Tasića**.

U ime prisutnih umjetnika zahvalila se umjetnica iz Sarajeva Alisa Teletović, koja je rekla kako je »umjetnost tu da inspirira, gradi mostove, iscjeljuje, ostavlja neku novu nadu a mi smo svi iz raznih zemalja i nosimo jedno dobro srce i dušu jer umjetnost je takva i ne poznaje ništa drugo«.

ga koji to gleda«, kaže Obrovski koji je ostavio *Croartu* četiri ulja na platnu u impresionističko-realističnom stilu s motivima Palića.

Dodaje kako taj stil »nije ništa novo, davno je već formiran kao stil, ali je veoma efikasan da se običnom čovjeku može prezentirati na način da razumije umjetnost«.

J. D.

brote, ljudskosti, povezivanja, iskrenosti... To su neke vrijednost koje cijenim«, kaže Teletović.

O svom stilu kaže kako je zanima boja i intuitivni, iskreni poriv koji u sebi pronalazi i slijedi ga, ulazi u boju bez toga da gleda fotografiju već slika iz svoje memorije, kakva su i djela koja je ostavila *Croartu*.

Likovni umjetnik i pedagog iz Novog Sada Kolja Obrovski kaže kako zato dolazi i stvara na kolonijama jer one pokazuju »da ipak netko misli o umjetnicima, slikarima«.

»Kada završite akademiju, prepušteni ste sami sebi, pa kad zaplovimo tim životom dug je put do pronalaženja svoga stila i stabilnog života. Nama je najvažnije 'izgurati' koloniju do kraja i da, kao umjetnici, budemo zadovoljni onime što ćemo ostaviti. Smatram umjetničku sliku svojim osobnim potpisom pa ako smo se loše u to utisnuli bit će i loš utisak ono-

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata
priređuje
KNJIŽEVNI SALON
na kojem će biti predstavljena knjiga
Više, više od riječi – sabrane pjesme Vojislava Sekelja

Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata (Laze Mamužića 22)
četvrtak, 28. 8. 2025. s početkom u 19 sati
Srdačno Vas očekujemo!

»Godina novog preporoda«: Sto godina od rođenja Kate Ivanković (1925. – 2017.)

Pjesmom i vjerom utkana u bačku ravnicu

Po osobnom svjedočenju, na njezino pjesništvo utjecala je i smrt Alekse Kokića 1940., kada je Kata imala samo petnaest godina. Aleksi Kokiću napisala je i posvetila pjesmu Sjećanje na Aleksu.

Prije sto godina, 18. kolovoza 1925., u Tavankutu je rođena **Kata (Stantić) Ivanković**, od oca **Pere Stantića** i majke **Dominike Jozić**. Rodila se kao prva od desetoro othranjene djece svojih roditelja. Četiri razreda osnovne škole, koliko je u ono vrijeme bilo u Tavankutu, završava u rodnome mjestu, a kasnije je privatno učila i završila jedan razred građanske škole. Na njezinu neformalnu naobrazbu veliki utjecaj imao je katolički tisak koji je dolazio u kuću, osobito svetojeronimske knjige. Zahvaljujući s. **Petroneli Tumbas**, Kata upoznaje karmelsku duhovnost koja ju osobito privlači te i sama ima želju postati karmelićankom. No, život ju je ipak odveo drugim putem te stupa u brak s **Grgom Ivankovićem** 3. srpnja 1949. godine, istoga dana kada je brat njezina supruga, o. **Leopold (Ivan) Ivanković** služio svoju mladu misu. On je i vjenčao mladence u crkvi Uskrsnuća Isusova u Subotici. Mlada obitelj nastanila se na salašu u Žedniku, a kasnije se preselila u Suboticu. Kata Ivanković rodila je i sa suprugom Grgom odgojila desetoro djece: **Mariju, Dominiku, Julijanu, Mandu, Josipa, Bernardicu** (s. **Nada**),

Andriju, Franju (svećenik), **Jacintu** i **Paju**. Obiteljski život i vjera duboko su utjecali i na pjesnički izričaj Kate Ivanković. Obitelj koju je sa svojim suprugom stvorila, ali i ona iz koje je potekla ostavile su neizbrisivi trag u njezinu stvaralaštvu, kako kroz vjeru življenu u obiteljskom životu, tako i kroz kulturu bunjevačkih Hrvata. Po osobnom svjedočenju, na njezino pjesništvo utjecala je i smrt **Alekse Kokića** 1940., kada je Kata imala samo petnaest godina. Aleksi Kokiću napisala je i posvetila pjesmu *Sjećanje na Aleksu*.

Pjesme su joj objavljivane u kalendaru *Subotička Danica*, *Bačkom klasju*, katoličkom mjesečniku *Zvonik* te u glasilu Vicepostulature slugu Božjega o. Gerarda Tome Stantića *Otac Gerard*. Za 70. rođendan njezina djeca tiškaju joj prvu zbirku pjesama *Ruku mira pružam svima* (Subotica, 1995.).

Kata Ivanković često je pisala prigodne pjesme, vezane uz obiteljski život i slavlja (primjerice imendane) ili uz blagdane i važne datume u životu svoga naroda, kao i lokalne crkve. Nje govala je i pisanje *kraljičkih pisama*. Veliki broj njezinih pjesama posvećen je i Isusovoj majci Mariji. Ciklus pjesama *Evandeoski poslanici* posvećen je svećenicima i redovnicama, kojih je ne mali broj imala i u vlastitoj obitelji. Njihovo poslanje njezina je velika inspiracija. Pretačući osobne dojmove o svojim najmilijima koji su krenuli putem posvećenoga života u pjesmu, Kata Ivanković svojim stihovima donosi i brojna univerzalna iskustva. Jedna od cjelina pjesništva Kate Ivanković posvećena je bačkoj ravnici, dakle, zavičajnim temama. Svoje pjesme posvećuje i *Dužijanci*, uz koju je obiteljski, tradicijski i vjernički vezana.

Svojim stihovima Kata Ivanković nastoji prenijeti novim naraštajima i znanje i ljubav prema velikim vjerskim i kulturnim pregaocima hrvatskoga naroda u Bačkoj. Jedna cjelina posvećena je posebno majkama i očevima, osobito onim kršćanskim i bunjevačkim, prema kojima se ljubav i poštovanje izražava i kroz dva blagdana – Materice i Oce.

Pjesme Kate Ivanković čitane su u svetištu Bunarić, kao i na brojnim svečanostima mjesne crkve. Sudjelovala je na Pokrajinskim susretima hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva*.

Premislula je 12. ožujka 2017. u Subotici, a sahranjena je na Bajskom groblju.

Klara Dulić Ševčić

Prema: *Pjesničke poruke Kate Ivanković*, Lazar Ivan Krmpotić u: Kata Ivanković, *Ruku mira pružam svima; Hrvatska riječ*

Nakon 96 godina djelovanja ugašen samostan lazarista

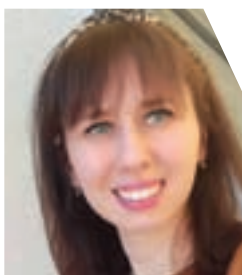

Župom svetih Ćirila i Metoda u Beogradu više ne upravljaju lazaristi (katolički crkveni red poznat po misionarstvu i obrazovanju). Koncem prošlog mjeseca otišla su preostala dva redovnika, poglavar i župnik misijske družbe svetog Vinka Paulskog lazarist **Lojze Letonja** i lazarist **Petar Tašev**. Njihovim odlaskom ugasio se i samostan lazarista u Beogradu. U Beogradskoj nadbiskupiji donesena su nova razriješenja i imenovanja župnika, župnih vikara te dekana, koja su stupila na snagu 1. kolovoza. Između ostalih, o. Lojze Letonja, CM razriješen je službe župnika župe sv. Ćirila i Metoda u Beogradu, a na temelju zamolbe vizitatora Slovenske provincije Misijske družbe – bit će premješten u Zagreb. Župnikom župe sv. Ćirila i Metoda u Beogradu imenovan je vlč. **Robert Pastyik**, za župnog vikara imenovan je vlč. **Andrej Đuriček**, dok vlč. **Lambert Kwashie Adzah** nastavlja svoju pastoralnu službu u ovoj župi.

Beogradska nadbiskupija na osobit je način izrazila duboku zahvalnost Misijskoj družbi lazarista (Kongregaciji misijske družbe svetog Vinka Paulskog) za 96 godina neumornog i vjernog služenja u Beogradu i čitavoj Nadbiskupiji. Njihovo pastoralno djelovanje, misionarska gorljivost, odgoj svećeničkih zvanja, briga za siromašne

i ustrajna prisutnost u izazovnim vremenima ostavili su dubok trag u povijesti i duhovnom životu Crkve u Srbiji.

Početkom XX. stoljeća na periferiji Beograda pojavila se potreba za novim duhovnim centrom za katolike koji su se naselili na tom području nakon Prvog svjetskog rata. Tadašnji apostolski nuncij **Hermengildo Pellegrinetti** i beogradski nadbiskup mons. **Rafael Rodić** pozvali su lazariste, misionare sv. Vinka Paulskog iz Slovenije da preuzmu jednu župu na periferiji grada. Ponuđena im je Čukarica ili Karaburma, a provincijal lazarista **Leopold Šmid** i njegov suradnik **Alojz Plantarič** 5. srpnja 1929. godine odlučili su se za Čukaricu. Lazaristi su kupili kuću koja se zvala *Šumadijska vila* u Požeškoj ulici, gdje su otvorili kapelicu, a prva misa služena je 5. kolovoza 1929. godine. U kuću su tada stigli Alojz Plantarič, postavljen za superiora, i **Andrej Tumpej**, prvi župnik. Kasnije su im se pridružila još dva laika. Ubrzo su započeli gradnju crkve, nakon što su kupili zemljište pored kuće. Arhitekt **Blaž Katušić** izradio je nacrt, a kamen temeljac blagoslovio je 18. kolovoza župnik Krista Kralja **Alojzije Wagner**. Radovi su započeli 13. kolovoza 1929. godine, a već u studenome crkva je bila završena. Na svečanosti posvete crkve 17. studenoga 1929. godine

Odgoj za vječnost

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

nadbiskup Rodić posvetio ju je u čast svetoj braći Ćirilu i Metodu. Tada je iz crkve sv. Jožefa u Celju donesen kip Svete braće, koji je 1851. godine blagoslovio biskup blaženi **Antun Martin Slomšek**. Župa je službeno ustanovljena 1. siječnja 1930. godine, a Andrej Tumpej imenovan je župnikom 30. prosinca prethodne godine, što je potvrdilo i Ministarstvo vjere 17. siječnja 1930. godine.

Teritorij župe obuhvaća općine Čukarica, dio Savskog venca (Senjak, Dedinje), Rakovicu, Mladenovac, Sopot, Barajevo, Lazarevac i Obrenovac. Tijekom godina u župi je služilo osam župnika, svi predani službi Bogu i spasenju duša. Svećenici s Čukarice upravljali su u određenim razdobljima, područjima kao što su Valjevo, Kraljevo, Kragujevac, Čačak, Užice i Smederevo, posebno tijekom rata. U župi djeluju i rade časne sestre, Kćeri kršćanske ljubavi – sv. Vinka, koje pomažu u pastoralu župe, brinući se za siromahe i bolesnike još od 1929. godine.

U župi danas ima oko 1.000 vjernika. O sudbini samostana i budućem upravljanju župom sv. Ćirila i Metoda razgovarali smo s beogradskim nadbiskupom kardinalom mons. **Ladislavom Németom** koji je rekao:

»Beogradska nadbiskupija je od 1. kolovoza ove godine preuzela župu sv. Ćirila i Metoda u Beogradu i svu imovinu od Kongregacije misionara (lazarista), budući da je ovaj red odlučio napustiti samostan i župu vezanu uz nju. Kao svaka župa u sklopu Katoličke crkve, ova organizaciona jedinica Nadbiskupije izvršava poslove i zadatke koji joj pripadaju. Budući da Nadbiskupija ima pet župa u gradu, zajednica ispunjava istu takvu ulogu, kao i druge četiri, pa se mora reći da je ova župa od izuzetnog značaja za glavni grad. Župa je jako dobro djelovala kroz povijest. Služila je ne samo kao centar jedne zajednice, nego i kao mjesto redovničkog života. Kroz povijest, ova zajednica je bila i mjesto novcijata lazarista, pa i provincijalata«.

Misijska družba lazarista ove godine obilježava 400. obljetnicu nazočnosti i djelovanja u Crkvi.

S. D.

Vjera u život vječna je odlika kršćanstva. Kršćanin zna da će njegov životni hod završiti u Nebu, gdje će se jednom susresti s Bogom. Uvjeren u to, on ne može živjeti kao da smrću završava njegovo postojanje, ne može živjeti kao da ga Bog ne vidi i ne čuje. Sva njegova djela prožeta su vjerom u vječnost jer zna da smo na ovome svijetu samo gosti, tu se nećemo zadržati, niti ćemo biti predani u ništavilo na kraju ovozemaljskog puta.

Ulazak na uska vrata

Naša budućnost nije prolazna, materijalna, naša je budućnost vječna. Bog, naš Otac, kao što svaki otac brine za budućnost svoga djeteta, brine za našu vječnost. On nas nije stvorio i ostavio da se sami snalazimo. Njemu je važan svaki čovjek, želi se sa svakim susresti u Nebu.

Isus u prispodobu uspoređuje Božje kraljevstvo s kućom u koju će gospodar (Bog) pustiti samo neke, drugi će ostati ispred vrata. A ispred je plač i škrgut zubi. U kuću gospodara ulazi se na uska vrata, kroz koja neće moći svi ući (usp. Lk13,22-30). Ova nas slika pomalo plaši, jer hoćemo li mi uspjeti ući, hoće li nam gospodar reći kako nas ne poznaje, ili će nas ipak pustiti? Božja milost uvijek je u čovjekovu korist, on želi da se svi mi nađemo s prave strane vrata i to nam je omogućio žrtvom svoga Sina. Ali i mi moramo uraditi svoj dio. Prihvatiti njegovu ponudu i živjeti tako da koračamo prema Nebu. Razmišljajući o ovoj slici iz Isusove prispodobe lako odlučujemo da se želimo naći u kući Očevoj, ali tada slijedi drugi dio odluke: uskladiti svoj život s odlučnim.

Bog je milosrdan i pravedan, kod njega nema privilegiranih, nego svi imaju jednake šanse. Zato u njegovu kuću mogu ući ljudi sa svih strana svijeta, ali kroz uska vrata, dakle potrebno je ipak zadovoljiti neke kriterije.

Otac nas odgaja

No živjeti tako da zavrijedimo radost u Nebu često je teško, zato će mnogi tražiti ulazak, ali neće ući. Svi će u konačnici željeti naći se s Bogom u Nebu. Ipak to neće uspjeti svatko, jer je borba za taj ulaz ponekad suviše naporna. Živjeti prema Božjoj riječi preteško nam je, zamara nas. Ne želimo nikakve stege ni zapovijedi, ne želimo da nam netko drugi određuje što činiti. Tako funkcionira život u ovome svijetu. Biti što neovisniji mjerilo je uspjeha. Više se cijeni onaj tko ima hrabrosti raditi što želi, nego onaj tko sluša i slijedi neke norme i pravila.

Ali djeca smo Božja, zato nas Bog odgaja. I kao što piše u Poslanici Hebrejima: »Jer koga Gospodin ljubi, onoga i stegom odgaja, šiba sina koga voli. Poradi vašega odgajanja trpite. Bog s vama postupa kao sa sinovima: a ima li koji sin kojega otac stegom ne odgaja? Isprva se doduše čini da nijedno odgajanje nije radost, nego žalost, ali onima koji su njime uvježbani poslije donosi mironosni plod pravednosti« (Heb 12, 7.11).

Bez Božjeg odgoja naša vječnost bila bi u pitanju. Čovjekova slaba narav odvodi ga stalno na stranputice, koje više cijene prolazno od neprolaznog. Zato je potrebna poslušnost Božjoj riječi, vjernost njegovim zapovijedima. Kada je najteže, tada je najvrjednije. Ne želi nas Bog kinjiti, poniziti ili učiniti manje vrijednima jer nam daje zapovijedi i traži život prema njegovu nauku. On nas samo želi u svome kraljevstvu, do kojega nije lako doći u šumi zavodljivosti ovoga svijeta. Ne može zalutati samo onaj tko ostaje vjeran uvijek, a ostati vjeran može onaj tko zna prema kojem cilju hodi. Nije nas Bog stvorio da bismo propali, naše je mjesto u njegovu kraljevstvu. On nas za to odgaja, kako bismo stigli k cilju svoga puta.

Kapelice – nadgrobnni spomenici na grobljima (XXIII.)

Kapela sv. Roka na Katoličkom groblju u Bačkoj Palanci

Glavni ulaz vodi do kapele svetoga Roka, skladne građevine, obnovljene i primjereno održavane od župne zajednice na čijem je čelu župnik František Gašparovsky. Samu kapelu podignuo je dr. János Pető, okružni sudac, za sahranjivanje članova svoje obitelji 1889. godine, kako je to navedeno na posvetnoj ploči

Grad na Dunavu, najveći između Baje i Novog Sada, u Habsburškoj monarhiji, od konca XVII. stoljeća, kao i mnogi u Bačkoj, počinje dobivati značajke varošice koja je svoju perspektivu upotpunjavala i širila u svim povijesnim razdobljima koja su dolazila. Spajanjem Stare, u kojoj je bilo dosta srpskog življa i Nove Palanke, u kojoj su bili njemački kolonisti naseljeni ovdje uglavnom pred kraj XVIII. stoljeća, nastaje grad sa značajnom katoličkom populacijom. U istom tom XVIII. stoljeću dijelom njezina etničkog spektra postali u i Slovaci i Mađari, a koncem XVIII. i početkom XIX. stoljeća i Hrvati. Oni su ovdje došli poglavito iz Srijema i Slavonije, a kasnije, sredinom XX. stoljeća, doseljeni su dijelom i poslijeratnom kolonizacijom Vojvodine i tijekom unutarjugoslavenkih ekonomskih migracija.

Tri Palanke, tri groblja

Kao značajna katolička župa, ponovno utemeljena nakon oslobođenja od Osmanskog carstva 1755., Bačka Palanka je u prošlosti imala tri katolička groblja, od kojih je jedno, najstarije, likvidirano do druge polovice XIX. stoljeća, a nalazilo se oko župne crkve Bezgrešnog začeća Blažene Djevice Marije. Pripadalo je općini Njemačka Palanka. Drugo je pripadalo općini Nova Palanka i likvidirano je nakon protjerivanja Nijemaca, a ono koje još uvijek postoji, današnje Katoličko groblje, pripadalo je Staroj Palanci. Iz Groblja u Novoj Palanci dio posmrtnih ostataka prenesen je 1963., na današnje groblje, a Udruga podunavskih Nijemaca postavila je spomen obilježje kao uspomenu na pokojnike iz Nove Palanke.

Katoličko groblje se nalazi u Šafárikovoj ulici. Gavni ulaz vodi do kapele svetoga Roka, skladne građevine, obnovljene i primjereno održavane od župne zajednice na čijem je čelu župnik **František Gašparovsky**. Ovogodišnji radovi na održavanju groblja sastoje se od uređenja parkirališta te pristupne staze kapeli, u kojoj se mise slave jedanput godišnje, na spomendan patrona ove kapele, zaštitnika od zaraznih bolesti. Samu kapelu podignuo je dr. **János Pető**, okružni sudac, za sahranjivanje članova svoje obitelji 1889. godine, kako je to

navedeno na posvetnoj ploči. Na istoj ploči navedena je, za poznavanje lokalne i nedavne povijesti zanimljiva činjenica, kako je »inicijator i organizator rekonstrukcije gospodin Mihály Kertész«, te da je ona izvedena 1997. godine. **Mihály Kertész** (1947. – 2022.) bio je rođeni Palančanin, ravnatelj Savezne uprave carina za vladavine **Slobodana Miloševića**.

Unutrašnjost kapele održava se vrlo skladno, mada minimalistički, s poznatim motivom na oltarskoj slici: sv. Roka s hodočasničkim štapom i psom. U apsidi ove crkvice, izgrađene u stilu klasicizma, postavljene su memorijalne ploče, s lijeve strane oltara svećenička, a s desne na uspomenu na redovnice. Na svećeničkoj su navedena imena: **Jakov Suknović**, prepošt – kanonik (1784. –

1864.), **Peter Ambrust**, dekan – župnik (1821. – 1894.), **Georg Schroder**, dekan – župnik (1845. – 1919.) i **Jakob Busch** – kapelan (1909. – 1940.). Među časnim sestrama redovnicama navedeno je da »ovdje čekaju nagradu službenice milosrđa« iz Družbe Naše Gospe: **Petra Appl** (+1904.), **Florijana Vranić** (+1911.), **Esperancija Seipl** (+1922.) i **Cezarina Kirchofer** (+1942.), te Družbe služavki Malog Isusa s. **Nikolna Vozelj** (+1970.). Niti jedna od redovničkih kuća u Palanci više ne postoji.

O svećeniku Hrvatu Jakovu Suknoviću shematizmi Kaločko-bačke nadbiskupije, kojoj je ova župa pripadala, navode da je rođen 1784. u Budi, a preminuo 4. veljače 1864. u Palanci. Za svećenika je zaređen 1808. Kapelanom je bio u Kunbaji, a župnikom u Gakovu, te od 1839. do 1864. u Palanci, gdje je dobio i promaknuće u vicearhiđakona (1849.), te začasnog kanonika (1858.), a tu je i umirovljen 1858. Njegovo postavljenje nije prva služba jednoga Hrvata u Bačkoj Palanci, budući da su to prije njega bili i svećenici **Nikola Udovičić**, rođen u Kolutu (vikar 1832. – 1837.) i **Antun Domčić** (1838. – 1839.). U shematizmima se tada počelo navoditi kao jezik propovijedanja u župi i hrvatski uz njemački i mađarski (najranije od 1843.), što može značiti da su već tada u gradu skupine doseljenih Hrvata katolika bile brojnije i stalnije.

Hrvati treći po broju sahranjenih

Suvremeno vidljivi grobovi, kao i gotovo svugdje na katoličkim grobljima, odražavaju nacionalni sastav stanovništva lokalne katoličke zajednice u razdoblju od (u našim krajevima i uz sustave skrbi o katoličkim groblji-

ma te žive potomke pokojnika) stotinjak godina. Nijemci i Mađari podjednako su zastupljeni, iza njih su Hrvati pa Slovaci, Srbi i ostali, sudeći po obliku i etimologiji prezimena. Katolici se, osim na ovom, povremeno sahranjuju i na konfesionalno mješovitom Gradskom groblju.

Popis izazova u održavanju Katoličkog groblja u Bačkoj Palanci vrlo je velik. Ovog je proljeća zabilježen novi slučaj vandalizma – otvorene su tri grobnice. Kako kaže Gašparovsky, na svakih nekoliko godina dolazi do krađa, obijanja kapele ili sknavljenja grobova i nadgrobnih spomenika. Prije četiri godine s kapele su skinuta vrata i oštećen kip Žalosne Gospe.

»Otvorati grobnice, lomiti kapele, dirati ono što je sveto je necivilizacijsko i duboko uznemirujuće. Osim što ovaj čin predstavlja vandalizam, to je i napad na dostojanstvo preminulih i obiteljske svetinje koje se stoljećima čuvaju«, kazao je Gašparovski o ovom događaju.

Bačka Palanka, ima, na žalost, neslavnu povijest rušenja katoličkih sakralnih spomenika. Monumentalna neogotička crkva sv. Elizabete Ugarske u Novoj Palanci srušena je 1965. godine. S 41 m visokim tornjem to je najviša katolička crkva srušena nakon II. svjetskog rata u Vojvodini. Kalvarija, s kapelom Srca Isusova (sagrađena 1814.) koja se nalazila na mjestu današnje benzinske crpkve, između ulica Branka Bajića i Jug Bogdanove također su srušene sa zemljom 1960-ih.

Izvor pojedinih podataka: povjesničar

Nikola Miliivojević

Marko Tucakov

Hrvatska riječ, broj 30, 22. kolovoza 2003.

Nacionalna vijeća nisu dobro rješenje

»Moj osobni stav je da nacionalna vijeća nisu dobro rješenje za transformaciju manjinskih medija, i da s tim ne treba apsolutno žuriti«, komentira za Hrvatsku riječ Đorđe Subotić, predsjednik Odbora za informiranje Skupštine Vojvodine. »Ja sam protiv toga jer mislim da je to generalno loše rješenje. Prema Zakonu o javnom informiranju Skupština Vojvodine može biti osnivač svih medija pa i onih manjinskih samo do aprila 2005. godine. Ukoliko ih tada budemo prepustili nacionalnim vijećima, bojim se da ćemo doći u situaciju da manjinski mediji u većini slučajeva postanu partijski, ili da sasvim promije-

ne uređivačku politiku, koju tada više nitko neće moći kontrolirati osim nacionalnih vijeća. Želim napomenuti da po odluci Skupštine Vojvodine to nisu mediji ni Hrvata, ni Mađara ni Rusina, ni Slovaka – to su listovi na hrvatskom, mađarskom, rusinskom i slovačkom jeziku, u kojima treba njegovati i razvijati multikulturalnost, jer oni koji čitaju novine na hrvatskom jeziku trebaju znati što se dešava i u rumunjskoj nacionalnoj zajednici, ili srpskoj, i ostalim, kao i obrnuto. Plašim se da to u spomenutoj situaciji neće moći. Po meni, postoje dva bolja rješenja – ali to je opet moj lični stav – jedno je da se ti listovi privatiziraju, a drugo, s obzirom da po novom Zakonu o informiranju skupštine općine mogu biti osnivači javnih glasila, da se na njih prenese vlasničko pravo. Čini mi se da bi nekoliko općina u kojima ima najviše stanovnika određene nacionalne zajednice moglo zajednički financirati te medije i da bi oni mogli zaživjeti.«

(Vesela Laloš)

Olga Šram, povjesničarka umjetnosti

Osigurati ravnopravnu prisutnost hrvatske kulture

Olga Šram smatra da bi kulturnu politiku Hrvata na ovim prostorima trebala ipak voditi hrvatska zajednica, da treba inzistirati na kontinuitetu hrvatske kulture ovdje i dovoljnoj zastupljenosti kvalitetnih hrvatskih programa, kako domaćih hrvatskih autora tako i iz kulturne razmjene s matičnom zemljom, pri čemu je potrebna i dobra koordinacija da se stvari ne događaju parcijalno.

Problem je »popuniti rupe« zbog onog što je propušteno, jer djeca tijekom školovanja nisu imala nikakav dodir s matičnom hrvatskom kulturom. Treba osigurati ravnopravnu prisutnost hrvatske kulture u ovoj višenacionalnoj zajednici i drugi bi trebali vidjeti i osjetiti značaj hrvatske kulture na ovim prostorima. U tome veliku ulogu trebaju imati obrazovani, profesionalni umjetnici, odnosno kulturna elita.

Dujo Runje, predsjednik Hrvatskog akademskog društva u SCG

Hrvatska gimnazija - temeljna pretpostavka formiranja hrvatske elite

Hrvatsko akademsko društvo dobilo je sredstva na natječaju koji je raspisala Vlada Republike Hrvatske, a jedna od oblasti u kojima je nužna takva potpora je i obrazovanje.

»S obzirom na dosadašnje poteškoće i složenu situaciju glede obrazovanja, jer dugi niz godina nije bilo obrazovanja na hrvatskom jeziku, očekuje se od HAD-a da svojim aktivnostima u svim mjestima Vojvodine poradi na senzibilizaciji javnosti, što se smatralo da je apsolvirano ali nije, sve do uže stručnih pitanja vezanih za upis, programe, udžbenike, i nastavnički kadar, kaže Dujo Runje. Držim da je gotovo nemoguće govoriti o nekakvoj budućoj hrvatskoj eliti, a da se ne stvore temeljne pretpostavke, od kojih je jedna, siguran sam, formiranje hrvatske, slobodno mogu

reći, elitne gimnazije, sa sjedištem u Subotici za djecu s teritorija cijele Srbije, što dakako podrazumijeva i internat. Siguran sam da glede ovog pitanja postoji konsenzus u zajednici i da ne bi bilo nikakvih sukoba oko toga, jer nam je to svima zajednički interes, a za što postoji i dovoljan i kvalitetan profesorski kadar u hrvatskoj zajednici. HAD osim toga očekuje da će osigurati prostor i prepoznatljivo mjesto gdje će se okupljati intelektualci, koje će se tako opremiti da sve ono što se zbiva u kulturi, društvu općenito i znanosti mogu intelektualci pratiti. Jedan dio sredstava namijenjen je tiskanju prvog sveska Leksikona podunavskih Hrvata, a organizirat će se i znanstveni skupovi međunarodnog karaktera.«

Telefonske govornice

Početkom devedesetih godina pojavili su se prvi, komercijalni mobiteli koji su i dalje bili preskupi i nedostupni većem dijelu stanovništva. I proći će još desetak godina dok »mobilna revolucija« nije učinila »pokretni telefon« dostupan apsolutno svima. A do tog inovativnog životnog trenutka svi smo koristili tzv. fiksni telefon kod kuće, na poslu ili nekom drugom javnom mjestu. Kada bismo bili na ulici i trebalo je nešto hitno, onda su tu bile telefonske govornice koje su radile na sitne apoene kovanog novca. Najpoznatije su svakako bile one kod Glavne pošte u Prvomajskoj ulici i na stubištu pokraj ulaza u poštu na željezničkom kolodvoru, ispred nekadašnje robne kuće *Centar*, ispred nekadašnjeg *Čelika*, pored Gradske kuće i Gimnazije. I uvijek je pred njima, u bilo koje doba dana ili noći, obvezno bio veći ili manji red. Jer druge mogućnosti za brzu, hitnu komunikaciju jednostavno nije bilo. Naravno, kako to biva u naravi ljudskog roda, često je bilo i posve obične komunikacije o najbizarnijim stvarima, neovisno o muškim ili ženskim osobama. Iako su, u toj vrlo nepopularnoj disciplini često znale prednjačiti starije gospođe, zapričavajući se, na užas nervoznog reda u dugim, »nikad završavajućim« razgovorima. Budući da su javne govornice bile slabo zvučno izolirane, najčešće je to bila samo ovalna plastična maska oko telefonskog aparata okačenog na čelični stupni držač, pa, ukoliko je osoba za slušalicom malo glasnije govorila, mogli su je čuti apsolutno svi u blizini. I onda bi, ukoliko bi se razgovor produljavao izvan okvira normalne potrebe, u redu počelo prevrtanje očiju i brojni zluradi komentari i opaske. Isprva kulturni i kontrolirani, ali ako bi se »agonija« produžavala a red postajao sve duži, onda bi postupno nestajalo i kurtoazije. Počela bi glasna

negodovanja sve do konkretnijih zahtjeva da se oduženi razgovor što prije okonča. Uz sve navedene nevolje, zbog opterećenosti aparata i često bahatog korištenja (udaranje po gornjoj ručki, tipkovnici, razmontiranje i oštećenje slušalica, umetanje neodgovarajućih kovaničica i sl.), javni telefoni su se, na užas svojih korisnika, često kvarili. Tako bi se radost zbog prazne govornice brzometno znala promijeniti u srdžbu i revolt zbog njezine neispravnosti. Slično je bilo u situaciji kada bi aparat radio ali kod sebe niste imali dovoljno potrebnih kovaničica, a nigdje u blizini nije postojala mogućnost za razmjenu papirnatih novčanih apoena. Tog problema nije bilo samo u jednoj varijanti korištenja telefonskih govornica. Onih u poštanskim uredima. U biti to je bilo najjednostavnije, osobito kada su bili u pitanju međugradski ili međunarodni pozivi. Trebalo se samo javiti operatoru ili operatorici na šalteru, otići u dodijeljenu govornicu i, na koncu, isplatiti potrošeni iznos za obavljeni razgovor. Uz to, ove su govornice bile i solidno zvučno izolirane pa je bila osigurana i kakva-takva diskrecija.

Konačno, uznapredovala tehnologija je koncem prošloga stoljeća usavršila i javne telefonske aparate, pa su se pojavili moderni strojevi koji su radili na elektroničke kartice. Problema više nije bilo sa sitnim kovanicama, ali se zato moralo voditi računa o napunjenosti kartice, jer bi se nedostatkom kredita razgovor trenutačno prekidao. Sve navedeno predstavljalo je romantični dio naše telefonske povijesti, jer do pojave mobilnih uređaja, drugih mogućnosti nije bilo. A danas je sve to drugačije...

D. P.

Završen 18. *Etnokamp* Hrvatske čitaonice

U okrilju Subotice – pet dana radosti

Nakon pet dana druženja, pjevanja, plesanja, igranja, stvaranja kreativnih uradaka, tradicije, kuhanja, sviranja, glume, sporta... završen je 18. *Etnokamp* u organizaciji Hrvatske čitaonice u Subotici koji je održan od 11. do 15. kolovoza u dvorištu Demokratskog saveza Hrvata u Vojvodini.

Ovogodišnji, punoljetni *Etnokamp* okupio je 110 djece i 70 volontera, koji su u proteklih pet dana kompletan program posvetili temi »Moj grad Subotica«. Tako su nastale majice, magneti, šalice, vječni kalendar, straničnici, tegle i čaše s motivima secesije, čestitke od slame te od raznog zrnevlja... i puno toga kreativnog i korisnog, a sve s motivima Subotice.

»Za ovogodišnji *Etnokamp* odabrali smo temu za koju svi mislimo da nam je bliska i poznata, no tek smo sada shvatili kako puno toga nismo znali. Subotica nije poznata samo po svojim znamenitostima, građevinama, secesiji, nego i po kulturi, baštini, multikulturalnosti, a ovih dana smo nastojali sve to prenijeti na djecu kroz brojne radionice koje smo pripremili. Vidljiva je smjena generacije, te smo tako imali puno nove djece i novih volontera, no iskustvo koje imamo iz ranijih godina, kao i volju, ideje i entuzijazam upotpunili su i ovu godinu. Novina koja je obilježila ovogodišnji *Etnokamp* je da smo zahvaljujući prekograničnom projektu 'Baština koja spaja 2' imali digitalne radionice s djecom i kupili strojeve uz pomoć kojih možemo našu fotografiju otisnuti na šalice, majice ili već ono što želimo. To je svima bilo zanimljivo, a kao i do sada tu su i brojne druge radionice koje se nadovezuju jedna na drugu i pružaju djeci da se pronađu u svojim sposobnostima«, priča predsjednica Hrvatske čitaonice **Bernadica Ivanković**.

Što se sve radilo i uradilo za pet dana prikazano je na završnoj priredbi koja je održana u petak, 15. kolovoza, u dvorištu župe sv. Roka u Subotici. Tom prigodom okupljene je pozdravio i svima koji su doprinijeli uspješnosti ovogodišnjeg *Etnokampa*, a napose Bernadici zahvalio je predsjednik IO HNV-a **Marinko Katić**.

Po riječima Bernadice, ili kako je djeca rado zovu Bece, na ovome kampu mnoga se djeca prvi puta su-

sretnu s javnim nastupom, bilo kao glumci, voditelji, plesači ili pjevači, a sve je to bitno u njihovom kasnijem razvoju i stasavanju.

»Srce nam je puno svima. Lijepo smo se družili, puno novoga naučili i vjerujem da će biti svima na korist. I mi odrasli smo puno toga naučili, a sigurna sam kako će i djeci bar dio onoga što su vidjeli i čuli ostati u sjećanju. Nadam se kako ćemo ove suvremene radionice nastaviti tijekom godine, jer je šteta da se strojevi ne koriste, te tako planiramo raditi i druge tematske radionice«, kaže Bernadica.

Kao i ranijih godina, organiziran je i izlet za sve sudionike i to u župu sv. Marka Evanđeliste, gdje ih je sve (dva autobusa) dočekao tamošnji župnik vlč. **Franjo Ivanković**. Nije izostao niti tradicijski dio, bilo da je u pitanju hrana, igre, ples... a kvalitetu ovoga programa prepoznale su i obitelji iz inozemstva koje planiraju godišnji odmor i dolazak u rodni grad baš u vrijeme *Etnokampa*. Tako su ove godine uz brojne sudionice iz Subotice i okolnih mjesta, Sombora,

Despotova... sudjelovale i djevojčice iz Švedske, a već za narednu godinu su se najavila djeca iz Kanade.

Kako smo naviknuli prethodnih, i ove je godine završna priredba, koja je imala i izložbeno-prodajni karakter završila predstavom *Salašarski turizam*, autora **Marijana Kiša**. Valja napomenuti kako su je djeca spremila za manje od pet dana, a za izvedbu su ih pripremali mladi volonteri **Marijan Rukavina** i **Antonija Kujundžić**.

Etnokamp su financijski potpomogli: Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova Europske unije Republike Hrvatske, Hrvatsko nacionalno vijeće, *Podravka*, subotičke tvrtke i pojedinci.

Ž. V.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga.
Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m² + 35m², idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdravstveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa više.

Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m², uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m² Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m² u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjave i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

Učionice u ZOO vrtu na Paliću

Rekonstrukcija učionice na otvorenom u ZOO vrtu na Paliću je završena i od sredine rujna najmlađi školarci će u ovom objektu imati priliku baviti se naučno-istraživačkim radom u okviru nastave koja se realizira u ZOO vrtu, navodi subotička Televizija Yu Eco.

U okviru IPA prekograničnog projekta *Majestic Zoo's* u kojem Zoološki vrt *Palić* sudjeluje s osječkim ZOO vrtom i turističkim organizacijama Subotice i Osijeka, rekonstruiran je stari vidikovac pored ispusta za lame. Ovaj objekt je pretvoren u jedinstvenu učionicu na otvorenom, koji će mališanima nuditi uz naučno-istraživačke aktivnosti i zabavan način upoznavanja s biljnim i životinjskim svijetom.

U ZOO vrtu na Paliću postoje 3 zatvorene učionice u kojima se realizira nastava, a ovo je prva učionica na otvorenom. Do sada su dva otvorena prostora u ZOO vrtu korištena kao učionice: terasa pored fokinog bazena i veliki betonski sat kod bizona, ali će nova učionica s pratećom opremom pružiti više mogućnosti za realiziranje različitih aktivnosti.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji

VAŽI DO 26. 8. 2025.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.

Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.

Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.

Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:

- ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
- utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
- srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
- četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*

Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta. Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Ronilački zapisi (I. dio)

Ekspedicija Kornati

Jedna od mojih izjava koje počinju s »Ja nikada neću...«, sigurno ste ih svi imali, nastavlja se s: planirati svoja putovanja godinu dana unaprijed. Naravno da, nakon ovakvog početka, svi znamo da slijedi priznanje da sam to upravo učinila. E pa, za ovu godinu – dva putovanja. Jedrenje na Krfu, o kojem sam već pisala, i ronjenje na Kornatima, do kojih danas stižemo pričom, a koja smo ostvarili krajem srpnja i početkom kolovoza. I, iako sam u oba putovanja uživala kao u bajci, i dalje priznajem da je ovakvo planiranje puno unaprijed poprilično stresno. Zapravo je čekanje, uz sva nepredviđena događanja, najstresnije. Za oba putovanja bili smo na rubu mogućnosti da ih nećemo ostvariti, da će nam propasti novac, a prije svega planovi. No, uspjelo je i vrijedilo je. Ali mi i dalje nije jasno kako neke takvi planovi uspijevaju godinu za godinom.

Nego, Kornati.

Naša ronilačka priča

Ovogodišnja ronilačka priča u opise nam opet dovodi ekipu ljenivaca koju sam u ovu rubriku uvela prošle godine kada sam pisala o njima, svom povratku ronjenju i našem boravku na Lastovu. Tko je čitao, možda se i sjeća mog oduševljenja ovim ljudima, a tko nije, nakon ovoga će mu biti sasvim jasno da su svakako vrijedni pažnje. U međuvremenu sam s nekima izgradila pravo prijateljstvo, s većinom čvrste prijateljske odnose, a sa svima prekrasan odnos.

I tako, prije skoro godinu dana, krenula je priča o tome tko će od nas biti član ronilačke posade na ronilačkom brodu Vranjak I, koji će isploviti iz Sukošana i ploviti zavodljivim lokacijama Jadrana zanimljivim roniocima, te na svojoj ruti proći kroz Kornate. Kada je poziv objavljen u Viber grupi, brojčani maksimum i lista prijavljenih bili su popunjeni u prvih pet minuta. Nas dvoje nismo se stigli upisati. Ali kako to obično biva, kad imaš veliku želju, najveći saveznik ti je splet slučajnih okolnosti i ono »ako je suđeno«. E pa, nama je vrlo brzo postalo jasno da nam je suđeno i sreći nije bilo kraja. Valjalo je samo još dovoljno puta prespavati da prođe godina i da avantura krene.

Brodski stil života

Kao da ljetovanje na brodu i taj vid putovanja postaje naš stil. Ne bunim se nimalo, samo se bojim da ću zaboraviti putovati autom. Ova avantura na brodu otišla je još jedan korak dalje time što na ovom putovanju nismo bili odgovorni za brod i njegovu sigurnost, nego je naše bilo samo da uživamo. Ne mogu vam opisati koliko je ugodno kada prilikom vezivanja broda samo sjedite i promatrate,

i znate da će sve biti u redu. Ne kažem, stekli smo mi već poneke vještine oko tih stvari, ali uvijek u glavi imaš da nešto može poći po zlu, da će ti nedostajati iskustva i da će te to skupo koštati. Uglavnom, posada našeg Vranjka I bila je sjajna i mi smo mirno spavali čak i prve noći kada smo doživjeli neveru, a tko je to iskusio zna da to nije mala stvar.

Od početka

Kao i do sada na našim pomorskim avanturama, i Vranjak I se iznajmljuje od subote do subote. Ukrcavanje nam je bilo zakazano za period od 12 do 15 sati, nakon čega je bio planiran polazak. Prvoga dana vožnja je trajala vrlo kratko – do obližnjih Kukljica na otoku Ugljanu. Sasvim dovoljno jer vam je u fokusu upoznavanje broda, posade, opreme, smještanje u kabine i aklimatizacija. Nakon vezivanja u luci, malo smo prošetali mjestom, okupali se, podružili i vratili na večeru.

To s obrocima je bio poseban užitek. Vaše je samo da u zadano vrijeme siđete u prostoriju namijenjenu jelu, a sve ostalo vam bude poslužno. I tako tri puta dnevno. Baš nježno. Kao i sve ostalo što je bilo na ovom putovanju, a o tome, naravno, u drugom dijelu.

Gorana Koporan

Europska nogometna jesen

Hrvatski duet

Prošle subote gledali smo derbi susret 3. kola 1. HNL u kome su se na Rujevici sastali *Rijeka* i *Dinamo*. Prošlosezonski prvak i doprvak. Pobijedio je *Dinamo* (2:0, ali ovaj je susret nogometnoj javnosti prikazao dva hrvatska predstavnika u predstojećoj europskoj jeseni). Kao što je već odranije dobro znano, *Dinamo* je, zahvaljujući svom odličnom koeficijentu, u startu imao osiguran nastup u skupinama Europske lige, a *Rijeka* je svoju euro vizu izborila na zelenom travnjaku. Isprva su igrali u Ligi prvaka, ali su nakon ispadanja od *Ludogoreca* »prebačeni« u kvalifikacije za Ligu Europe. Pobjedom u dvomeču protiv *Shelbournea* (Irska) Riječani su izborili plasman u play off rundu kvalifikacija Lige Europe u kojoj se sastaju s PAOK-om (Grčka). U slučaju prolaska bit će žrebani u neku od skupina, a ukoliko izgube slijedi im »utješni« nastup u skupinama Lige konferencije. I tako, nakon dugih pet godina pauze, u europskoj sezoni 2025./26. nogometna Hrvatska će imati dva predstavnika na klupskoj internacionalnoj sceni.

Foto: NK Lokomotiva

DINAMO

»Novi« *Dinamo*, pod upravljačkom palicom svoje legende **Zvonimira Bobana**, na domaćim terenima opravdava status favorita i sva tri dosadašnja odigrana susreta uvjerljivo je riješio u svoju korist. Osobito je bio dojmljiv u derbiju protiv najjačeg protivnika *Rijeke*, a činjenica kako u rotaciji ima mnogo kvalitetnih nogometaša iskazala se najbolje u situaciji kada je **Belju** zamijenio **Kulenović**,

Foto: HINA/ Tomislav Pavlek

Hajduk negativni rekorder

Ispadanjem od *Dinamo Cityja*, momčad *Hajduka* upisala je 15. uzastopni neuspjeh u europskim kvalifikacijama. Posljednji puta Splitsani su prošli kvalifikacijski turnus sada već daleke 2010. godine.

inače strijelac već nekoliko pogodaka. Uz njega je u igru ušao i **Mudražija**, jedan od najboljih strijelaca u prošlom prvenstvu, ali konkurencija za mjesto u prvoj postavi je izuzetno kompetitivna. *Modri* su pokriveni na gotovo svim pozicijama i linijama, pa se očekuje da ovoga puta budu jednako uspješni u igranju na obje fronte (domaća i inozemna u Ligi Europe).

RIJEKA

Branitelj naslova, momčad *Rijeke*, u novoj sezoni imat će jako težak ispit, jer je u prijelaznom roku ponovno ostala bez nekoliko nogometaša i trener **Đalović** će morati izvući maksimum iz kadra s kojim raspolaže. Istina, stigla su i pojedina pojačanja, ali čini se kako je najbolji nogometaš **Fruk** sve bliži izlaznim vratima, samo se licitiraju transferne ponude. Bilo kako bilo, domaći ogled protiv *Dinama*, baš kao i ispadanje iz Lige prvaka od *Ludogoreca*, pokazali su stanovite slabosti, ali je prolaz *Shelbournea* donekle izvadilo sve. Na Rujevici će se ove jeseni igrati europske utakmice, samo je pitanje (ovisno o ishodu dvomeča protiv PAOK-a) u kojem natjecanju pod okriljem UEFA.

D. P.

NOGOMET

Dinamo i Hajduk na vrhu

Nakon tri odigrana prvenstvena kola u 1. HNL, na vrhu se nalaze *Dinamo* i *Hajduk*, jedine dvije momčadi s maksimalnim učinkom od devet bodova. Zagrepčani su u gostima bili bolji od *Rijeke* (2:0), dok su Splitsani na svom Poljudu uvjerljivo svladali *Slaven* (3:0). U ostalim susretima *Varaždin* i *Osijek* (0:0) i *Vukovar* i *Istra* (1:1) podijelili su bodove, dok je *Gorica* slavila u gostima kod *Lokomotive*.

Tablica: Dinamo, Hajduk 9, Gorica, Rijeka, Lokomotiva 4, Slaven 3, Istra, Varaždin, Osijek 2, Vukovar 1

KOŠARKA

Hrvatska – Norveška 102:53

Muška košarkaška reprezentacija Hrvatske visoko je porazila rivale iz Norveške (102:53) u pretkvalifikacijskom susretu za plasman na SP 2027. godine. Susret je odigran 16. kolovoza u Opatiji, a najbolji strijelac susreta bio je **Mario Hezonja** s 21 postignutim košem. Posljednji pretkvalifikacijski susret Hrvatska je odigrala u srijedu, 20. kolovoza, na gostovanju protiv Danske.

POGLED S TRIBINA

Filip Hrgović

U prošlu subotu navečer najbolji hrvatski boksač današnjice **Filip Hrgović** svladao je **Davida Adeleya** u borbi za naslov prvaka u profesionalnoj konkurenciji WBO International. Meč je trajao deset rundi, održan je u Dubaiju, a Hrgović je slavio jednoglasnom odlukom suda-

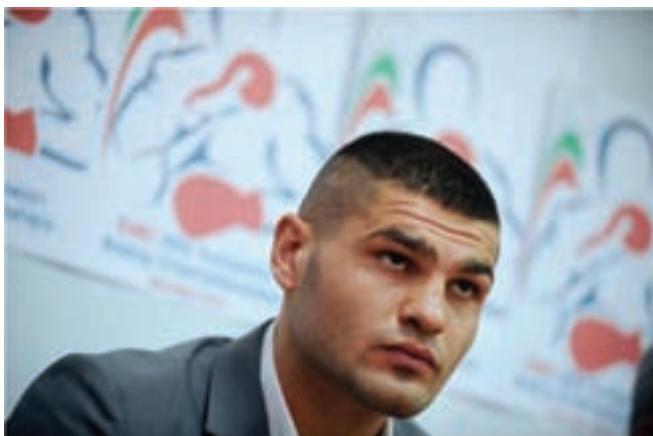

Foto: HINA/ Zvonimir Matić

ca. Ovo mu je druga pobjeda ove godine, jer je prethodno u travnju bio bolji od **Joea Joycea**. Susret je protekao u većinskoj Filipovoj dominaciji, a jedini pomalo zabrinjavajući trenutak dogodio se u drugoj rundi kada je zaradio ozbiljniju posjekotinu iznad oka i počeo obilno krvariti. Ozljeda mu je kvalitetno sanirana i u nastavku borbe nije bilo nikakvih većih dilema glede konačnog pobjednika. Vrijedna spomena bila je i osma runda tijekom koje su pljuštali udarci na obje strane, a pobjednik Hrgović stoički je izdržao nekoliko izravnih udaraca u bradu. Bila je to 19. pobjeda hrvatskog boksača u njegovoj dosadašnjoj profesionalnoj karijeri. Podsjetimo, tijekom amaterske karijere Filip Hrgović okitio se brončanom medaljom na Olimpijskim igrama u Rio de Janeiru 2016., a točno prije deset godina (2015.) postao je prvi Hrvat, nakon legendarnog **Mate Parlova**, prvak Europe (Samokov, Bugarska), uz to je bio i juniorski prvak svijeta (Baku 2010.). Jedini poraz u profi karijeri doživio je tehničkim nokautom protiv **Daniela Duboisa** u borbi za privremeni naslov IBF prvaka u teškoj kategoriji (lipanj 2024.). U nastavku njegove karijere, vrlo je izgledno, uskoro možemo očekivati i borbe za najvažnije i najvrijednije svjetske naslove.

D. P.

Umotvorine

- * Previše ničega mora puknuti.
- * Nek' ti osmijeh bude veći od problema!
- * Svačije djelo izaći će na vidjelo.

Vicevi, šale...

Došao Perica kasno navečer kod Jure i traži:

- Daj, molim te, posudi mi 1.000 eura, vraćam ti odmah sutra ujutro!
- Može, al prespavat ćeš kod mene!
- Majstore, koliko košta nova kočnica?
- Oko 200 eura.
- Ništa onda, samo mi pojačaj sirenu malo.

Aforizmi

- * Najveća prepreka je kada sami sebi stanete na put.
- * Ono što te učinilo jakim ne želiš više u svom životu.
- * Najbolji rob je onaj koji vjeruje da je slobodan.

Vremeplov – iz naše arhive

Prvić, 2015.

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Iljadarka – dvi ćuške

Bio niki č'a Ambrozije. Čovik dobar, al niki ko diviji, uvik izgleda ko poplašen el ko da će sad skočit i ugrist. A najkraći je na divanu. Radi svoj poso, pa el kaže el ne kaže „Faljen Isus“ el „Amen uvik“. I šta će jedared bit?!

Naišo ispid birca kad su se niki počerupali, pa jedan ni pet ni šest već ćuši č'a Ambroziju. O, da se zemlja rascipila č'a Ambrozije se ne bi dao u take mengule. Njeg otac ni deranom nije tuko, a sad svršenog čovika da ćuše, i to naočigled sveg svita! Iz ti stopa evo č'a Ambrozije kod prokatora i dao onog na sud.

– Gospodaru, tako gledajte da zapamti kad je ćušio čovika! – č'a Ambrozije sudiji još s vrata.

– Čekajte, čekajte, č'a Ambrozije, da mi vidimo može l to ona-ko ljucki.

Sudija će prvo probat na miru, pa s mirom Božijim da svaki ode na svoju stranu. Onaj oma pristaje. Nezgodno mu i sramota da je do tog došlo, al nije on već je vino radilo.

– Čuli ste, č'a Ambrozije, čovik bio napit – sudija će opet.

– Ajak, samo Vi njeg naučite pameti.

Onaj se ne bi sudio, nije ni on nikad bio prid sudom, nudi čovik sve troškove i još pet stotina dinara č'a Ambroziji za ćušku.

– No, šta velite na to, č'a Ambrozije? Čovik vam lipo nudi – sudija će.

A č'a Ambrozije:

– Ajak!

– Č'a Ambrozije, pa ne mislite valjda da ćemo čovika obisit?! – sudija će sad u svitovanje.

Svi navalili na njeg da primi, a č'a Ambrozije sluša, sluša, pa jedared samo iskoracio prid sudiju:

– Gospodaru, Vi mislite da je pet stotina dinara teško ko jedna ćuška?!

– Č'a Ambrozije, pa to je oko pet meterčića žita!

– Daklem, Vama to vridi jednu ćušku?

– A kome ne bi vridilo!

Kad je č'a Ambozije tako utvrdio sudiju, on buđelar iz džepa, pa bu! Iljadarku na astal, pljunio u šaku i sudiji:

– Gospodaru, dajte obadva obraza da ne razminjivamo novce!

Pričao Lojzija Kopunović, Subotica
Pripovitke, 1998.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Kud? Kad? Kako? Zašto...?

Najio se šterca pa mi se pridimalo. Trgnem se ka j' rdnila kapija. Faš Joza će još s vrati: »Faše, sićaš se ono niki dan ka' smo raspredali od one Zadruga?«. »Ta kako se ne b' sićo. Šta sade tu ope' triba divanit. S miseca se vidi šta j' to«, odgovaram. On će dalje: »E, pravo smo imali. Neće bit kraj svita, al ako ga i bude neće bit nikako čudo. Eno, ope' se pokupili kod nas pa će gledat televiziju. Sade vidim šta j' to. Tu se ne gledi sam ona Zadruga već svašta drugog. Kako li se već kaže? Čo si za te serije. I ni sam to. Gledi se šta j' u naše države, al bome i šta j' u tuđi država. Tu se bome i drukuje ko će di pobedit. Pravo da kažem, mene j' svega dosta. Briga mi šta j' u Zadruga, serija jel u drugi država. Mene j' za to šta j' kod nas. A gle dokle smo dotirali od škularske bune. I to sade moždak i drugi u svitu gledū. Pa još ispalo i da nam još drugi krivi. De sade ti mene kaži za kud smo mi taki? Ka' ćemo stić tamo di b' mi tili? Kako ćemo tamo? Šta b' mi i digod išli? Ko nas tira? Mogo b' ti tako do sutra ispitivat«. Kako vidim, faš i ni gazda u kuće. On gazda, a ni televizorom ne može gospodarit. Pravo da kažem, sinoćke sam ope' študiro od tog što on divani i stomak mi se priokrenio. Al šta 'š? Pito j' pa mu moram kazat: »E, moj faše, žalosno j', al ima već dosta vrimenta da j' kod nas ko u kake zadruga jel serije. Ajd što to, al ne prođe dugo da se s kimgod ne posvađamo. Posvađamo se pa još i svitujemo. Slušaj, mi b' kudgod i mi b' štagod al po našem da bude. Mi b' da odemo u tu Evropu, al baš da da se ne oznojimo. I onda se još kogot siti kazat da oni propadu, sam što nisu. Pa još i da j' kod nas bolje. Da cvate. Agle čuda! Počni od moje kuće. Pa po sela ošlo tamo. S jedne strane na televiziji veliki divanu da b' u tu Evropu, a s druge strane moljimo Boga da tamo ne odemo. Ta mi sidimo na dva-tri stolca. Da mož i na više b' sidili. A ka' se okreneš, kod nas ko kadgod na' nom Divljem zapadu. A znaš kako j' tamo bilo? Ko j' jači, taj kvači. Znaš na šta mislim?«. Isapim u sebe da za ovako divanit i ni mudro. Čuje l kogod, mogo b' nadidat. I faš ko da j' čo šta mi u glave pa potvrđiva: »Faše, tišje. Ne daj Bože da dođe do kogagod ovo što divaniš«. Ja se zatiro pa nastavljam: »A ka' ćemo u tu Evropu? Ka' ćemo bit šta b' tili? E, faše, sve j' da se ne zna. Nikad, moždak ni onda. Jel kad na vrbe rodi grožđe. A i kako b' tamo? Pa ako b' tamo, oću kazat jel da kod nas bude ko tamo pa još i bolje mora sve bit kako Bog zapovida. Mora bit po pravu i pravde. A danaske ti se svit Bogu molji, al ga se ne plaši a pravo i pravda idu jednim a svit drugim sokakem. Što j' još gorje, pravo i pravda idu tamo, a mi vamo«. »Baš ti svaka ima mista«, potvrđiva faš. Ne stajem: »Ta televizija je čudo. Opsinja. Šta god na nje, al uvik na istu vodenicu. Svit poviruje ko sllip i gluv da nam je ko nikad. Za ne povirovat i da nam dva jajceta za cili dan dosta, kako kažu. Ispadne da sam tribamo virovat i kad dođe vrime zaokružīt šta kažu. Šta se ima študirat? Di? Kad? Kako i zašto? Šta 'š više?«.

U NEKOLIKO SLIKA

*Posavsko kolo Odžak,
KPZ Šokadija, Sonta*

Barena paprika za zimu

U tijeku je posao koji sve domaćice »najviše« vole – ostavljanje zimnice. Istina, danas su dostupne brojne mogućnosti kupovine već gotove zimnice, bilo u trgovinama i već u staklenkama, ili na tržnici, koje ima tijekom cijele jeseni i zime, pa odete kupiti koliko god želite ili bolje rečeno koliko vam novčanik dozvoli. No, jeste da je sve navedeno lakše i brže, ali ipak nije domaće i napravljeno po ukusu vaših ukućana. Tako i u ovome broju donosimo isprobani recept, koji istini za volju nije kompliciran, no zahtijeva vrijeme i, jasno, financije.

Potrebno je:
 5 kg očišćene i prepolovljene na pola ili po želji (može i četvrt) mesnate paprike, može se i sjeme ostaviti u svakoj trećoj, četvrtoj, ali ne mora
 2,5 l vode
 0,5 l octa + 1,5 dcl
 350 g šećera
 50 g soli
 lovorov list i papar u zrnu po želji.

Priprema:
vodu, ocat, šećer, sol, lovor i papar staviti da se kuha. Kad proključa, staviti polovicu paprika i bari ih 5-6 minuta ili dok ne odmeknu. Vaditi paprike (bez tekućine) i slagati ih u prethodno pripremljene i sterilizirane staklenke. U smjesu za kuhanje dodati još 1,5 dl octa i staviti drugu polovicu paprike da se bari. Kada je sva paprika obarena, u sirup staviti jednu vrećicu konzervansa te prelići paprike u staklenkama i poklopiti ih tačnom i zapakirati da budu na toplom (najbolje u veću posudu staviti staru deku ili neki prekrivač i u to ih umotati). Sutradan otpakirati staklenke i ako je paprika upila tekućinu doliti sirup koji je ostao. Tada na staklenke staviti poklopac ili celofan. Obrisati ih i odložiti za zimu na hladno i suho mjesto. Ovako barene paprike mogu se odmah konzumirati.

Paprika s medom

Ako volite i barenu papriku s medom, donosimo i taj recept, a priprema je identična kao u prethodnom receptu. Potrebno je 5 kg paprike; 2 litre vode; 7 dl octa; 400 g meda 40 g soli i 1 konzervans.

Za oba recepta mogu se koristiti babure ili okrugle paprike, a kada je u pitanju paprika s medom, odlične su i crvene paprike koje se koriste za pečenje, bitno da su zdrave i mesnate.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 1300 dinara

☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

☐ 6 mjeseci = 75 eura

☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišati cijenu pretplate. Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ

Ime i prezime: _____

Ulica i broj: _____

Mjesto i zemlja: _____

Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: **OTPVRS22**
 AD MS FIL Subotica
 IBAN: **RS35325960160000218862**
 NIU Hrvatska riječ
 Preradovićeva TI, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«
 Preradovićeva TI, 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa: **325950060001449230**

RADIO MARIJA

Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCJE:

NOVI SAD 90,0 MHz

SUBOTICA 90,7 MHz

SOMBOR 95,7 MHz

NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs

 @Radio.Marija.Srbije

 @radiomarijasrbije

KONTAKT:

Ured: 024/600-099

Program: 024/600-011

SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:

 Radio Marija Srbije

 Radio Maria play

ILI-ILI

Priključenje **BESPLATNO**

+ Birate između:

- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

Astra Telekom

011 44 22 009

SASTALI SE ALASI I BEĆARI

TRADICIONALNA GASTRO MANIFESTACIJA U ORGANIZACIJI
KUDH „BODROG“ U KUHANJU RIBLJEG PAPRIKAŠA.

SUBOTA, 30. 8. 2025. OD 18 SATI

KUHANJE U KUĆI ČASNIH SESTARA
VEČERA U DOMU KULTURE, MONOŠTOR

